

Спадщина

1-2 (19-20) 2018

ЗВЕНИГОРОДСЬКИЙ РАЙОН

Утворений – 12 квітня 1923 року

Площа – 1010 км²

Міські ради – 1

Сільські ради – 27

Міста – 1

Села – 35

Селища – 4

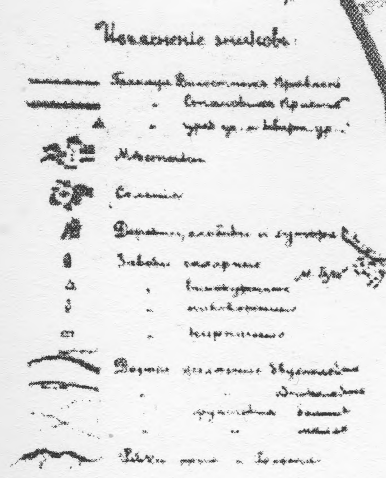

Відстань від Звенигородки до:

- с. Багачівка – 11 км.; с. Боровикове – 20 км.;
- с. Будище – 21 км.; с. Вільховець – 9 км.;
- с. Водяники – 17 км.; с. Гудзівка – 5 км.;
- с. Гусакове – 17 км.; с. Кобиляки – 28 км.;
- с. Козацьке – 18 км.; с. Княжа – 20 км.;
- с. Моринці – 30 км.; с. Мизинівка – 13 км.;
- с. Неморож – 8 км.; с. Озірна – 7 км.;
- с. Пединівка – 30 км.; с. Попівка – 14 км.;
- с. Рижанівка – 27 км.; с. Ризине – 33 км.; с. Стебне – 10 км.; с. Стецівка – 19 км.;
- с. Тарасівка – 15 км.; с. Хлипнівка – 8 км.; с. Чемериське – 32 км.; с. Чижівка – 25 км.;
- с. Чичиркозівка – 16 км.; с. Шевченкове – 23 км.; с. Юрківка – 12 км.

Календар Звенигородщини

1904 рік

Спадщина

1-2 (19-20) 2018

**Науково-популярний краєзнавчий журнал
для вчителів, учнів, студентів, краєзнавців**

Засновник:

відділ культури і туризму
Звенигородської
районної державної адміністрації.
Свідоцтво про державну реєстрацію
ЧС №439 від 26.08.2004
Редколегія:

Л.М. Іщенко

начальник відділу культури і туризму
райдержадміністрації.

Ю.С. Письменна —

головний спеціаліст відділу культури
і туризму райдержадміністрації.

С.С. Лячинський —

науковий співробітник районного краєзнавчо-
го музею ім. Т.Г. Шевченка, член Національ-
ної спілки журналістів України.

О.М. Наріжна —

директор Звенигородського районного
краєзнавчого музею ім. Т.Г. Шевченка.

В.М. Неумитий —

методист райметодкабінету відділу
освіти райдержадміністрації.

О.Р. Рябова —

начальник архівного відділу районної держав-
ної адміністрації.

Т.С. Рябова —

член Національної спілки журналістів України.

Редакція:

Редактор **Станіслав Лячинський**.
Відповідальний секретар **Олена Наріжна**.
Літпрацівник **Таміла Рябова**.

Номер підготували:

Олена Наріжна

Комп'ютерна верстка—

Володимир Загоруйко

Оформлення обкладинки

Володимир Низенко

Редакція працює на
громадських засадах.

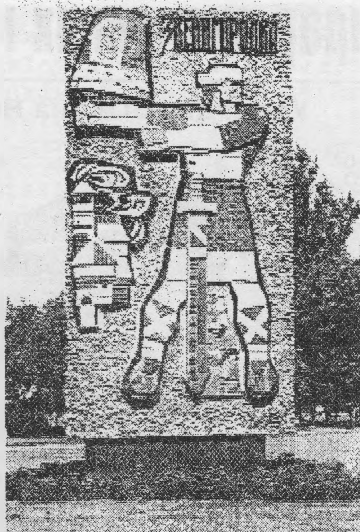
Адреса редакції:

Звенигородський районний
краєзнавчий музей,
вул. Вячеслава Чорновола, 41,
20202 м.Звенигородка,
Черкаської області.

Здано до набору 10.08.18. Підп. до друку
30.08.18. Формат 60х84/8. Папір офсетний.
Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 2,79. Обл.
вид. арк. 3. Тираж 1000 Зам.632.

КП "Звенигородське видавничо-поліграфічне
підприємство".

20202, м.Звенигородка,
вул. Софії Терещенко, 28.

ЗМІСТ

Олена Наріжна, Софія Наріжна

Календар знаменних і пам'ятних

дат Звенигородщини 2-9

Олена Наріжна

Видатні особистості району 10-15

Вулиці нашого міста 16-18

Людмила Марущак

Джерело родоводу 19

Михайло Рябоненко

Погляд з 2001 року. 20-33

Ніна Шаповал

Повернути із забуття 34-35

Володимир Кучер

Створення Звенигородського повіту. 36-37

Історія Звенигородського повіту 38-39

Звенигородський повіт 1894 року 40

Календар знаменних і пам'ятних дат Звенигородщини

Упорядник Олена Наріжна, дизайнер-оформлювач Софія Наріжна.

*Сливе
Звенигора
дубовий
сториння*

Звенигора. Південне порубіжжя
Київської Русі.

Черкащина на карті Себастьяна Мюнстера
(1550р.) 220 років проіснувало
ЗВЕНИГОРОДСЬКЕ СТАРОСТВО (1633 – 1853).

370 років Національно-визвольній війні.
Козацька держава. 1648 року Звенигородка
входить до складу Корсунського полку.

250 років народно-визвольному повстанню
«Коліїщина», учасником якого був
бандурист Василь ВАРЧЕНКО (1768-1769р.р.)

Січень

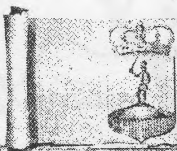
КУЦАН Григорій Григорович (3.І.1938р. с.Селець,
Івано-Франківської обл. – 27.IV.2004, м.Звенигородка) –
хормейстер. Почесне звання Заслужений працівник культури
України, 1974–1991 – директор Звенигородської школи мистецтв.

КОВАЛЕНКО Петро Олексійович (27.І.1928р. с.Сигнаївка,
Шполянського р-ну. – 18.03.2015р.) – головний будівничий району
та міста, легенда Звенигородщини, нагороджений пам'ятною медаллю
«За заслуги перед Звенигородщиною», Почесний Громадянин міста.

Січень

*Вішали на
сторонці
Глого*

Польський король Станіслав-Август
Понятовський затвердив герб міста і
надав Звенигородці Магдебурзьке право.

225 років як після другого поділу Польщі,
у складі Правобережної України Звенигородщина
відійшла до Російської імперії (1793р.)

220 років, як м.Звенигородка, указом Павла
І стає центром Звенигородського повіту,
Київської губернії (17.І.1798р.)

Герб повітового центру. Опис у книзі
В.Таліхо-Гринцевича "Остання старостина
звенигородська: нарис історії прикордонного
містечка", видано 130 років тому (1888р.)

Лютий

Лютий

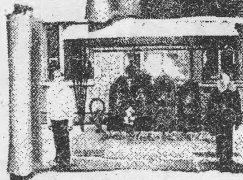
Центральна Рада ухвалила «Закон про новий територіально - адміністративний поділ України» часів УНР - Звенигородський повіт мав належати до Черкаської землі (4.03.1918р.)

ВАСИЛЕНКО Алла Сергіївна (26.11.1933р. с. Стайвидла, Кіровоградської обл.) - педагог, Почесний громадянин міста, з 1976 по 2003 безземінний директор найбільшої школи міста.

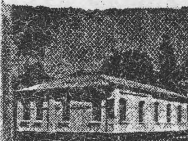

Пам'ятний знак на честь воїнів-інтернаціоналістів. Встановлено до 15-ї річниці виведення військ з Афганістану (2003р.)

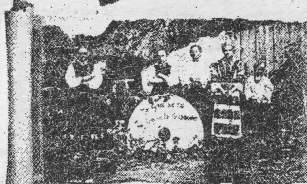

Пам'ятний комплекс на честь воїнів-інтернаціоналістів, які навчалися в Звенигородській школі ім. Тараса Шевченка (ім. С. Кірова) і загинули у Афганістані (22 грудня 2008р.)

*Зобураєвий
наш сайт*

55 років, як відновлено роботу Звенигородського районного краєзнавчого музею ім. Т.Г. Шевченка. Рішенням виконкому Звенигородської міської ради народних депутатів музею було присвоєно ім'я Т.Г. Шевченка (протокол № 6 від 19.03.1963р.)

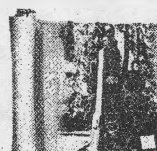
110 років як на садибі родини Шевченків встановлено перший пам'ятний знак млинове колесо - жорно (1908р.)

ШЕВЧЕНКО Григорій Петрович (1868, с. Керелівка - 1941, смт. Вільшана) - художник, фотограф. Родич Т. Шевченка. Автор серії поштових фото листівок «Види і типи України», «Батьківщина Тараса Шевченка» виданих у 1908-1912рр.

Березень

Березень

Пам'ятник на могилі Т.Г. Шевченка, м. Канів за проектом скульптора Терещенка К.М., уродженця с. Попівки, Звенигородського повіту (1923р.)

235 років з дня народження ШЕВЧЕНКО Катерини Якимівни (1783, с. Моринці - 20.VIII (І. IX), с. Керелівка), матері Т. Шевченка. Автор скульптурної композиції Анатолій Куд.

30 років з дня відкриття Ризинського історико-етнографічного музею «Різна криниця». Ініціатором створення сільського музею був О.Г. Ключко (7.05.1988р.)

КУЛИК Іван Онисимович (30.04.1923, с. Моринці Звенигородського р-ну, - 07.04.1995, Черкаси) - живописець.

Поліново-гірський дубін
Володимир

Комерційне училище. 100 років як Гусахівський курінь Вільного козацтва розігнав делегатів повітового з'їзду Рад робітничих і селянських депутатів (12.II.1918р.)

Никодим Петрович Смоктиш голова ТИМЧАСОВОГО РЕВОЛЮЦІЙНОГО КОМІТЕТУ ПО ОХОРОНІ ПОРЯДКУ НА ЗВЕНИГОРОДЩИНІ (13.II.1918р.)

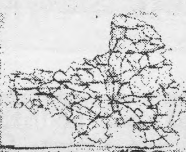
100 років ЗВЕНИГОРОДСЬКОМУ збройному повстанню. Карта повстання відтворена Володимиром Неумитим.

Дрій Тютюнник – Кошовий Звенигородського Коша Вільного Козацтва, один з організаторів Звенигородсько-Таращанського повстання 1918р.

Квітень

Квітень

95 років з нагоди утворення ЗВЕНИГОРОДСЬКОГО РАЙОНУ (12.IV.1923р.)

З'їзд Рад Звенигородського району 1927 рік.

95 років від дня народження ГІРНИКА Миколи Андрійовича (7.IV.1923 – 8.XII.1981) – поет. Член спілки письменників України. Перша поетична збірка – «Моя Звенигородщина»

180 років від дня народження КРИМСЬКОГО Іхима Степановича (1.IV.1838, м.Мстислав, Білорусь – 5.XI.1915, м.Звенигородка) – педагог, видавець.

Дубін
пам'яті, що
не підвладний
Володимир

10 років, як встановлено пам'ятник Герою Радянського Союзу Серикбау Мутленову в с.Ризині (9.05.2008р.)

10 років відкриття меморіальної дошки М.М.Шестопаду – уродженцю села Мураїнці (9.05.2008р.)

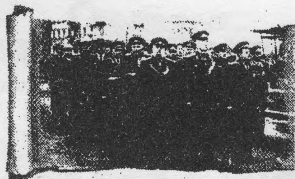

100 років від дня народження ГОНЧАРУКА Володимира Андрійовича (23.III.1918, с.Чемериське – 12.VII.1942р.) – Герой Радянського Союзу. Погруддя В.Гончарука в рідному селі.

Меморіальна дошка, встановлена до 70-річчя присвоєння М.Я.Любарському звання Героя Радянського Союзу с.Вільховець. Листопад 2013р.

Травень

Травень

День Перемоги. Звенигородці учасники другої світової війни.

100 років з дня народження КОМУШКУ Чурсуї – оол Намгайовича (10.05.1918 – 1978) – Герой Радянського Союзу. Механік-водій танку брав участь у боях за звільнення Риханівки і Кобиляк.

120 років від дня народження ГРИГОР'ЄВА Григорія Прокоповича (1898–1971) – письменник. У с.Вільховці в 1921–1923р. керував драмгуртком і завідував бібліотекою на цукровому заводі.

*Бентежний
полос онімілих
дубонів*

Звенигородщина на перехресті століть.

210 років з дня освячення КОСТЬОЛУ – римсько-католицької церкви Преображення Господнього в Звенигородці (6.08.1808р.)

Успенська церква збудована на вулиці Проспектній 1877 року казенним коштом. Зруйновано церкву в 1932 році.

Свято – Преображенський собор зведений 1820 року на Торговій площі. Протоієрей Іоан Радзимовський. Зруйнований 1936 року.

Червень

Червень

ПАВЛОВИЧ Андроник Іванович (17.V.1798, с.Кобринова Гребля, Київської губ.– 8.II. 1874, м.Київ) отець Андроник був, священик Спасо-Преображенського собору в Звенигородці (1829р.)

20 років з дня освячення Свято – Преображенського Собору. Протоієрей Іоан Лунак (26.II.1998р.)

113 роки спорудження Свято – Богословської церкви у с.Стебному. Протоієрей Іоан Радзимовський (1885р.) Пам'ятка архітектури. Малюнок К.Забудської.

110 років спорудження Церкви Свято-Георгіївської, с.Мизинівка (1908 – 1909р.р.). Пам'ятка архітектури.

*Малиновий
дубин - освіта
у розбудові
країни.*

Районна конференція молоді
Звенигородщини

Випускники курсів медсестер Червоного
Хреста (1951-1953 р.р.)

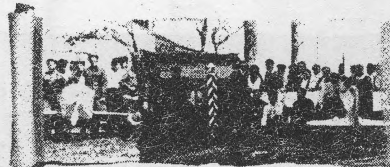
РОБКОПИ виконували функції не
лише комерції, а й ліквідації
неграмотності.

Драматичний гурток робітничого клубу
сприяв лікнепу.

Липень

Липень

Авіагурток навчав курсантів
парашутистів у Звенигородці.

115 років від дня народження **МОВЧАНА**
Василя Архиповича (І. (І4) І. 1903, с.Неморок
— 2.VI.1964, Київ) — іхтіолог-рибовод.

ЛЕВЧЕНКО Микола Захарович (1903-1934) — філолог,
етнограф, фольклорист. Незмінний помічник і
секретар академіка Агатангела Кримського.

*Дубин далекій
та
стоголосій*

185 років як відкрито першу лікарню на
Звенигородщині. Історії хвороби у
повітових лікарнях лікарі писали
латинською мовою.

165 років з дня народження **РАДЕЦЬКОГО** Антона
Антонівича (1853-1933) — лікар. З 1881 року
— повітовий лікар Звенигородщини. Похований
у Звенигородці.

Будівництво нової центральної
районної лікарні.

10 років, як відкрито музей історії
Звенигородської медицини. Ініціатором
створення є Людмила Григорівна
Постаренко.

Серпень

Серпень

Вулиця Продохна на якій знаходилась міська управа та добровільна пожежна дружина.

Звенигородська районна пожежна команда.

В 1938 році збудовано двохповерхове пожежне депо на чотири виїзди.

90 років від дня народження КОЧУГІРА Леоніда (Леонтія) Яковича (26.VIII. 1928, Звенигородка — 22.III.1997, Київ) — поет.

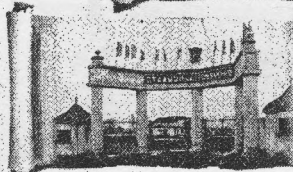
*Дубенить
у лотос
Світла
листь*

80 років, як Звенигородку віднесено до категорії міст районного підпорядкування (1938р.) На той час місто було частково радіофіковано та електрифіковано.

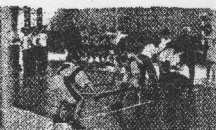
60 років, як відкрито Дитячо-юнацьку спортивну школу — позашкільний заклад, діє в Звенигородці з 1958р.

1958 році закінчено будівництво стадіону ім. І.Г.Шевченка.

Вересень

Вересень

55 років, як в грудні 1963 р. здано в експлуатацію приміщення нової спортивної школи (приміщення малого залу). Нині ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКА СПОРТИВНА ШКОЛА.

60 років, як збудовано міст біля загальноосвітньої школи №4 (червень 1958р.)

60 років з дня відкриття КОМБІНАТУ побутового обслуговування населення.

Центр міста Звенигородки 70-х років.

*Дубони
лов сурми
для
Гураю*

60 років від створення літературного об'єднання «ЗВЕНИГОРА», започаткованого як літгурток 10.IV.1958р. при редакції газети «Прapor Перемоги», з 27.VII.1962р. – об'єднання діяло при газеті «Шевченків край».

10 років як проведено повну реекспозицію Стецівського етнографічного музею народних мистецтв навчально-виховного комплексу – Малої академії народних мистецтв (2008р.)

60 років з періоду функціонування міського пляжу – улюбленого місця відпочинку звенигородчан.

1952 – 1958р.р. – будується Звенигородська гідроелектростанція (ГЕС) на р.Гнилий Тікич, північна околиця міста.

Жовтень

Жовтень

Своє дозвілля звенигородці проводять у районному Будинку культури ім. Т.Г.Шевченка.

Будівництво дитячої музичної школи 1978 рік. Відкрили 1 вересня 1979 року на честь Міжнародного року дитини.

135 років від дня народження МАГАЗИНЕРА Якова Самійловича (11(23).X.1883, Звенигородка – 30.V.1941, Київ) – український саксофоніст, педагог.

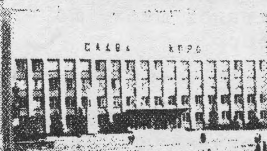

105 років з дня народження СОКИРКА Миколи Пантелеймоновича (13.X.1913р. с.Керелівка – 7.12.2006) – керівника народної самодіяльної хорової капели с.Шевченкове.

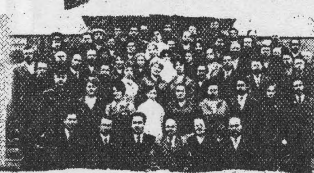
*В серії
спогоди
шкільних
дубонит*

10 років, як встановлено на фасаді спеціалізованої школи №3 Меморіальної дошки випускнику школи, мистецтвознавцю, філокартисту М.С.Забочену (24.X.2008р.)

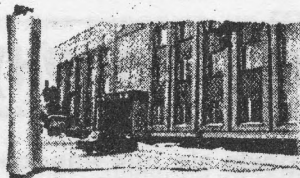
45 років, як здано в експлуатацію чотирьохповерховий Будинок рад в центрі міста.

Депутати Звенигородської міської ради депутатів трудящих XIV скликання 1973 рік.

Листопад

Листопад

35 років, як збудовано нове адміністративне приміщення районного відділу міліції, який відділу поліції Головного управління Національної поліції в Черкаській області.

105 років від дня народження КОРСУНСЬКОЇ Бєрки Львівни, (8(21).XII.1913, Звенигородка – 12.III.1979, Київ) – літературознавець, кандидат філософських наук.

95 років від дня народження ІВАНЧЕНКА Михайла Григоровича (18.XI. 1923, с.Гусакове – 14.I.2015 с.Гусакове) – письменник, художник, краєзнавець.

Звенигородщина

прославлена

дідля

130 років, як вийшла з друку в Кракові книга П.Гальо-Гринцевича «Остання старостина Звенигородська» (1888р.)

15 років, як офіційно затверджено СИМВОЛІКУ ЗВЕНИГОРОДЩИНИ – герб і прапор. Затверджені 2003р. Автори проєктів – Олександра і Микола Теліженки.

10 років, як видано краєзнавчий журнал «Спадщина», присвячений Голодомору на Звенигородщині, де оприлюднені свідчення очевидців Голодомору 1932–1933 років, зібрані музейними та бібліотечними працівниками району.

Грудень

Грудень

15 років, як встановлено пам'ятний знак жертвам та постраждалим від Чорнобильської катастрофи.

95 років від народження ШЕВЧЕНКА Михайла Дементійовича (21.XII.1923р., с.Павлівка) – громадський діяч, працівник культури.

100 років від дня народження БРЧЕНКА Данила Юхимовича (8.XII.1918, с.Іванівка, Ставишанського р-ну – 23.III.1996). Обирався головою виконкому Звенигородської районної ради народних депутатів.

Видатні особистості району

70 років від дня народження АЛЕКСЕЄВА **Анатолія Павловича** (12. IV. 1948 р. м. Звенигородка) - художник. Працює у графічній техніці ліногравюри, різьбленні по дереву, мозаїки, кераміки, оформив ряд книжок, виконав ілюстрації до них. Став дипломантом Міжнародної виставки "Міста і культура України в екслібрисі і малій графіці" (Київ, 2001). Брав участь у всеукраїнських виставках, постійний учасник регіональних, обласних, мав ряд персональних виставок по містах України. Член НСЖУ і Національної спілки майстрів народного мистецтва.

80 років від дня народження БОГІНСЬКОГО **Анатолія Станіславовича** (23.V.1938, м. Тальне) - хормейстер, заслужений працівник культури України (1996р.) 1954 - 1956 р.р. - музичний вихователь у дитячій установі, 1956 - 1958 рр. керівник гуртків вокально-хорового жанру Тальнівського районного Будинку культури, 1958 - 1973 рр. - вчитель музики і співів загальноосвітніх шкіл, викладач у дитячій музичній школі, 1973 - 1998 рр. - завідувач Звенигородського відділу культури. 1998 р - завідувач відділу організаційно - методичної роботи Звенигородського районного Будинку культури. Почесна грамота Президії Верховної Ради УРСР, медалі "За доблесний труд", "Ветеран праці".

60 років від дня народження БОЙКА **Володимира Григоровича** (09.III.1958, с. Шевченкове) - краєзнавець, поет. Ще школярем відчув потяг до малювання та літератури, зокрема, поезії. На сьогодні автор має чималу колекцію власноруч створених графічних робіт: портрети відомих людей, друзів та односельчан. Має п'ять збірок лірики, сатири, гумору.

60 років від дня народження БОЙКА **Миколи Мефодійовича** (15.XII 1958, с. Ризине) - агроном, краєзнавець. Член Національної спілки краєзнавців України. Ініціював та сприяв відкриттю пам'ятного знаку на місці трагедії знищення гітлерівцями хутора Павлопіль. Створив проект та встановив межевий знак за Ризиним, що розділяє Звенигородський та Маньківський райони.

50 років від дня народження БОЙКА **Олега Леонідовича** (15.I.1968, селище Шампань) - підприємець, волонтер, краєзнавець, музейник, займається військово-патріотичним вихованням молоді, організатор військово - патріотичного Національного парку-музею на хуторі Нова Шампань. Воїн-інтернаціоналіст планує відтворити всю військову історію України, з часів Київської Русі до сьогодення, експозиції часів Трипілля, козацької Січі, Другої світової війни, УПА, партизанської бази, ГУЛагу, Афганістану та АТО.

65 років від дня народження БУБЛІЙ **Надії Петрівни** (07.VII.1953, с.Моринці) - педагог, вищу освіту за спеціальністю вчитель історії і суспільствознавства здобула в Полтавському державному педагогічному інституті імені В.Г.Короленка, 1977 рік. На посаді вчителя історії і правознавства Моринської середньої школи, а пізніше - Моринського НВК працювала з 1975 по 2009. Краєзнавець, досліджує історію села Моринці. За трудову діяльність нагороджена відзнаками районного та обласного рівнів.

70 років від дня народження БУРСАКА **Олександра Васильовича** (17.I.1948 р. с. Неморож) - лікар - травматолог центральної районної лікарні, воїн-інтернаціоналіст, заступник голови районної Спілки ветеранів Афганістану, депутат обласної ради багатьох скликань. Член постійної комісії з питань охорони здоров'я.

85 років від дня народження ВАСИЛЕНКО **Алли Сергіївни** (26.II.1933р. с. Стайвидла, Кіровоградської обл. - 16.II.2011р.) педагог, відмінник народної освіти. Почесний громадянин міста Звенигородки. Закінчила з відзнакою Київський державний університет ім. Т.Г.Шевченка. З 1976 - по 2003 беззмінний директор найбільшої школи міста ім. С.М.Кірова (нині ім. Тараса Шевченка).

65 років від дня народження ВЛАСЮК **Ніни Василівни** (19. VII.1953, с. Багачівка) - педагог. Трудову педагогічну діяльність розпочала в Антонівській середній школі Шполянського району 1972 року на посаді вчителя початкових класів. З 1975 році працює в Княжицькій середній школі на посаді вчителя початкових класів, з 1978 - вчителя української мови і літератури. З 1987 по 1997 роки - методист Звенигородського районного методичного кабінету відділу освіти. З 17.01.1997 року до 21.07.2008 року - головний інспектор, головний спеціаліст відділу освіти Звенигородської райдержадміністрації. Одночасно працює вчителем української мови і літератури Звенигородської загальноосвітньої школи I-II ступенів №4. Завідувач РПМПК з 2008 по 2014 рік. Працює вчителем української мови і літератури Звенигородської загальноосвітньої школи I-III ступенів №2. За трудову діяльність нагороджена відзнаками районного та обласного рівнів.

95 років від дня народження ГІРНИКА **Миколи Андрійовича** (7. IV.1923- 8.XII.1981) - поет. Член спілки письменників України. Закінчив Київський державний університет ім. Т.Г.Шевченка та Вищі курси при літінституті ім.Горького. Учасник Великої Вітчизняної війни, нагороджений орденом та медалями. Автор ряду поетичних збірок. Перша поетична збірка - "Моя Звенигородщина" (1950).

100 років від дня народження ГОНЧАРУКА Володимира Андрійовича (23.III.1918, с. Чемериське - 12.VII.1942) - Герой Радянського Союзу. Учасник війни з червня 1941р. Стрілець-бомбардир 44-го швидкісного бомбардувального авіаційного полку. Здійснив 58 бойових вильотів на бомбардування, з них 29 - нічних. 12.VII.1942р. в районі населеного пункту Лембове (Ленінградська обл.) літак підбили зенітним вогнем. Скинувши прицільно бомби, екіпаж спрямував палаючий літак на артилерійську батарею ворога. Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 10.II.1943р. (посмертно). На місці загибелі екіпажу споруджено обеліск. В рідному селі Гончаруку встановлено погруддя.

60 років від дня народження ГОРОВОГО Юрія Григоровича (21. X.1958, м.Звенигородка) - журналіст, член Національної спілки журналістів України, закінчив Київський державний університет ім. Т.Г.Шевченка. з 1984 - на журналістській роботі - завідувачий відділом Катеринопільської районної газети, а з 1985 - редактор Звенигородської редакції місцевого радіомовлення. З 1987 - редактор багатотиражної газети в системі Дніпровського пароплавства, в 1990 - х - віце-президент радіостанції "Радіо-Рокс-України". Член Національної спілки журналістів України. Автор ряду книг.

90 років від дня народження ГУКОВИЧА Олександра Володимировича (13.III.1928, Звенигородка) архітектор. Заслужений архітектор України. Закінчив Київський інженерно - будівельний інститут (1954). Споруди: санаторій Міністерства оборони в Трускавці (1963, 1989,) хірургічний корпус госпіталю у Львові (1972), музей історії військ Прикарпатського військового округу (1973).

80 років від дня народження ЗАДОРОВНОГО Івана Степановича (04.I.1938 с. Стецівка) - доктор технічних наук, головний конструктор оптико-електронних комплексів. Професор кафедри інформаційних технологій в приладобудуванні ЧДТУ.

65 років від дня народження ЗАРУБАЙКА Василя Івановича (05.III.1953 р.) - головний лікар Моринської дільничної лікарні с.Моринці, Звенигородського району. Член політичної партії Всеукраїнське об'єднання "ЧЕРКАШЧАН", депутат Звенигородської районної ради.

50 років від дня народження ЗАЦАРІННОГО Олександра Івановича (25.XI.1968 р.) - був у восьмій сотні на Майдані під час Революції Гідності. Коли розпочалася війна на Донбасі, пішов захищати територіальну цілісність України - добровольцем батальйону "Айдар", безпартійний, депутат Звенигородської міської ради.

95 років від дня народження ІВАНЧЕНКА Михайла Григоровича (18.XI.1923, с.Гусакове - 14.I.2015, с.Гусакове) - письменник, ху-

дожник, краєзнавець, політв'язень. Член Національної спілки письменників України, багато років займався літературною діяльністю. Досліджував та опублікував матеріали про маловідому формацію Вільного Козацтва Звенигородщини.

60 років від дня народження КАПЛІЯ Миколи Васильовича (09. III.1958, с. Княжа) в органах внутрішніх справ з жовтня 1978 року. Учасник наслідків аварії на ЧАЕС. Пройшов шлях від співробітника відділу оперативної служби до начальника УМВС України в Черкаській області. Генерал-майор міліції.

65 років від дня народження КАРП'ЮКА Олександра Васильовича (13. VI.1953) - педагог, вищу освіту за спеціальністю викладач історії та суспільствознавства здобув у Калінінградському державному університеті, 1980 рік. Працював директором Чижівської загальноосвітньої школи I-III ступенів у 1987-95, 1998-2005, 2006-2013 роках. З 11.05.2005 по 14.08.2006 року - начальник відділу освіти Звенигородської райдержадміністрації. Депутат Звенигородської районної ради IV, V, VI скликань (2002-2015 р.р.)

50 років від дня народження КАЮКА Володимира Сергійовича (14.III.1968, с. Рижанівка) - педагог, освіта вища, член Партії ветеранів Афганістану, освіту за спеціальністю вчитель фізичної культури здобув у Чернігівському державному педагогічному інституті ім. Т.Г.Шевченка, 1991 рік. З жовтня 2011 року - директор Звенигородської школи I-III ступенів №2, депутат Звенигородської міської ради.

90 років від дня народження КОВАЛЕНКА Петра Олексійовича (27.I.1928 р. с. Сигнаївка, Шполянського р.) - Голова Звенигородської районної ради з 9.09.1969 по 15.07.1994 р. Саме цей період на Звенигородщині позначений найінтенсивнішим будівництвом нових промислових, соціально-культурних та житлових об'єктів. Збудовано у районі 18 шкіл, 16 Будинків культури, 23 дитсадки, 40 магазинів і закладів громадського харчування, універмаг, кінотеатр, Будинки Рад, приміщення рембудуправління, сироробного комбінату, музичної школи...

115 років від дня народження КОПЕРНИЦЬКОГО Валер'яна (1918 р. с.Чижівка - 14.(26). XII. 1895р., Варшава) - філолог, педагог. Викладач польської і давніх мов, педагогіки (зокрема дидактики) в гімназіях Чернігова, Ніжина, Києва, Немирова, Кам'янця - Подільського. Автор "Посібника з латинської граматики і стилістики" та інших праць.

105 років від дня народження КОРСУНСЬКОЇ Бerti Львівни (8(21).XI. 1913, Звенигородка - 12.VIII.1979, Київ) - літературознавець, кандидат філософських наук. Член Спілки письменників України. Завідуюча літературною частиною Київського театру юного глядача (1933-1938), працювала в українському науково-дослідному інституті педагогіки, з 1942 до 1947р.

- в редакції газети "Література і мистецтво". У 1949р. репресована, реабілітована 1957р. Авторка низки літературних портретів, розвідок про творчість М. Коцюбинського, М. Бажана, П. Тичини, М. Семенка, А. Малишка та ін.

180 років від дня народження КРИМСЬКОГО Юхима Степановича (1. IV. 1838, м. Мстислав, Білорусь - 5 XI. 1915, м. Звенигородка) - педагог, видавець. З 1871р. жив у Звенигородці. Працював директором двокласного міського училища. Видавав книжки у власній друкарні. Автор шкільних підручників з географії, арифметики, російської і французької мов, бібліографічних покажчиків, а також книжечки - "Киевской губернии город Звенигородка и его соборный храм" (1914). 1881 року відкрив у місті першу бібліотеку, яку через 19 років подарував Звенигородці.

115 років від дня народження КОСЯЧЕНКА Дем'яна Оверковича (1. (14). XI. 1903, с. Гнилець - 5. I. 1986, там же) - майстер художньої кераміки. Переїняв ремесло від батька. Виробляв глечики, прикрашені "гребінцями", розписані кухлі, макітри, горшки для квітів, посуд для води, вази. Миски з типово гнилецькими розписами: шість пар листочків, квітка з "гребінців" на дні, стилізовані виноградні грона, пташка на червоному тлі. Витвори Косяченка експонуються в музеях Києва, Черкаса, Канева, Звенигородки. Учасник Всесоюзних та всеукраїнських виставок (1963-1964, 1967).

90 років від дня народження КОЧУГУРА Леоніда (Леонтія) Яковича (26. VIII. 1928, Звенигородка - 22. III. 1997, Київ) - поет. Член Спілки письменників України. Закінчив Київський річковий технікум (1949). Працював на київському суднобудівному і судноремонтному заводі. Автор багатьох збірок поезій.

155 років від дня народження КОШИЦЯ Павла Олексійовича (справжнє - Порай-Кошиць 14(26). I. 1863, Керелівка - 1(14). III. 1904, Москва) - український і російський співак (тенор). Навчався в Московській консерваторії, вдосконалював майстерність в Італії (Мілан). На сцені з 1886р. співав у театрах Європи (1886-1889), Київській російській опері (1890-1893), Московському Великому театрі (1893-1903). Виконував твори українських композиторів, зокрема М. Лисенка, та народні пісні.

50 років від дня народження КРИКУН Віктора Васильовича (15. V. 1968 р., с. Мизинівка, Звенигородський район) освіта вища, голова СФГ "Форсінг", президент ФУТБОЛЬНОГО КЛУБУ "Шевченків край", нагороджений медаллю "За заслуги перед громадою", депутат Звенигородської районної ради.

95 років від дня народження КУЛИКА Івана Онисимовича (30. IV. 1923, с. Моринці - 7. IV. 1995, м. Черкаси) - художник. Член Спілки художників України. За прояви "українського буржуазного націоналізму" зазнав пересліду-

вань. Серед п'ятисот полотен Кулика: "Зимові Моринці", "Моринці - батьківщина Кобзаря", "Моринці. Надвечір'я", "Моринські стежки", "Село Моринці", "Старі Моринці". Сто своїх картин 1964 р. подарував рідному селу. Його картини зберігаються у Черкаському художньому музеї, музеях Києва, багатьох міст України, в Канаді, США, Німеччині.

50 років від дня народження КУЛІКОВА Сергія Станіславовича (22. VII. 1968р.) - солдат Збройних сил України. Учасник антитерористичної операції в Донецькій і Луганській областях, служив у складі 79-ї аеромобільної десантної бригади. Депутат Черкаської обласної ради 2015 року. Член постійної комісії з питань регламенту, місцевого самоврядування, забезпечення правопорядку та захисту прав людини. Заступник міського голови з виконавчої роботи. За особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі під час російсько-української війни нагороджений орденом "За мужність" III ступеня (4.12.2014). Указом Президента України № 336/2016 від 19 серпня 2016 року нагороджений ювілейною медаллю "25 років Незалежності України".

50 років від дня народження КУЛЬБАЧЕНКО Ольги Вікторівни (18. I. 1968, с. Вотилівка, Лисянський р-н) - педагог, вищу освіту за спеціальністю вчитель початкових класів здобула в Уманському державному педагогічному інституті імені П.Г.Тичини, 1993 р. З 2010 року очолює районний методичний кабінет відділу освіти Звенигородської райдержадміністрації. За час роботи на освітянській ниві нагороджена Грамотою відділу освіти Звенигородської райдержадміністрації (2008), Грамотою Звенигородської районної державної адміністрації та районної ради (2008), Грамотою Звенигородської районної державної адміністрації (2013), Грамотою Департаменту освіти і науки облдержадміністрації (2018).

80 років від дня народження КУЦАНА Григорія Григоровича (3. I. 1938р. с. Селець, Івано-Франківської обл. - 27. IV. 2004, м. Звенигородка) - хормейстер. Почесне звання Заслужений працівник культури України (1978 р.), 1974 - 1991 - директор Звенигородської школи мистецтв, керував хоровою капелою "Шахтар" м. Ватутіне, народним хором с. Козацького, керівник хорової капели РБК, керівник капели бандуристів, 1991 - 1998 р.р. - директор обласного методичного кабінету навчальних закладів мистецтв і культури, організатор і керівник капели бандуристів при Черкаському обласному управлінні культури. Збирав та популяризував фольклорні зразки народної творчості Звенигородщини. Автор багатьох вокально-хорових творів "Пісня про Звенигородщину", "Лірична пісня", "Пам'ять", "Джерело", "Ватутінський вальс" та ін.

80 років від дня народження ЛЯЧИНСЬКОГО Станіслава Станіславовича (29.VII.1938, Звенигородка) - журналіст, поет. Член Національної спілки журналістів України. Почесний громадянин міста Звенигородки. Депутат міської ради кількох скликань. З 2000р. - молодший науковий співробітник Звенигородського краєзнавчого музею ім. Т.Г.Шевченка. Редактор науково-популярного журналу "Спадщина". Автор книги "Храми Звенигородщини".

60 років від дня народження МЕЛЕННОГО Віктора Дмитровича (1.IX.1958) - педагог, вищу освіту за спеціальністю вчитель історії і суспільствознавства здобув у Вінницькому державному педагогічному інституті ім. М. Островського, 1983 р. Учитель історії і правознавства Козацької загальноосвітньої школи I-III ступенів. "Відмінник освіти України", 1994 рік. Краєзнавець, досліджує історію села Козацьке.

95 років від дня народження МЕЛЬНИЧЕНКА Миколи Пилиповича (26.V.1923, с. Мурзинці) - журналіст. Член Національної спілки журналістів України. З 1939 р. працював у Звенигородській районній газеті ("Більшовицька трибуна" - "Прапор перемоги" - "Шевченків край"), з 1967р. - редактор катеринопільської районної газети "Авангард".

115 років від дня народження МОВЧАНА Василя Архиповича (01.(14).I.1903, с. Неморож - 2.VI.1964, Київ) - іхтіолог-риболов. Член-кореспондент АН УРСР. У 1930-1941рр. - директор Науково-дослідного інституту ставкового рибного господарства ім. Т. Шевченка. Наукові праці присвячені теоретичним питанням іхтіології та ставкового рибництва.

50 років від дня народження НОСАЦЬКОГО Сергія Дмитровича (26. V. 1968, м. Звенигородка) - педагог, розпочав трудову діяльність у 1992 році після закінчення Івано-Франківського державного педагогічного інституту імені В.Стефаника на посаді вчителя історії і правознавства Боровиківської загальноосвітньої школи. З 1996 року працював заступником директора з навчально-виховної роботи, а з 2002 року по вересень 2013 року директором Боровиківського навчально-виховного комплексу. З вересня 2013 року працює директором Звенигородської спеціалізованої школи ім. Тараса Шевченка. Очолює один із кращих закладів загальної середньої освіти району. За трудову діяльність нагороджений Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2009), Почесною грамотою Звенигородської районної ради (2018 рік), має інші відзнаки районного та обласного рівнів.

105 років від дня народження ОЛЬШЕВСЬКОГО Віталія Борисовича (17(30).X.1913, м.Звенигородка - 29.II.1999, Київ) - політв'язень. Батько - директор Звенигородської гімназії, мати - викладачка чужозем-

них мов. 15.VIII.1937р. заарештований за антирадянську пропаганду серед студентів (читав вірші російського поета І. Северяніна). Відбував покарання на БАМ, Північно-Печорській залізниці. Звільнений 1952р. Написав спогади, уривки з яких опубліковані в часопису "Зона" (1992, №3) та інших виданнях.

60 років від дня народження ПЕТРУШЕВЦЬ Галини Петрівни (02. VI 1958, с. Рижанівка) - педагог, розпочала трудову діяльність у 1979 році після закінчення Чернігівського державного педагогічного інституту імені Т.Г. Шевченка за спеціальністю учитель історії та суспільствознавства. З вересня 1983 року працює учителем історії та правознавства Звенигородської спеціалізованої школи I-III ступенів № 1. З грудня 1995 по серпень 2012 рік працювала методистом районного методичного кабінету відділу освіти Звенигородської райдержадміністрації. Входила до складу редколегії краєзнавчого журналу "Спадщина". За трудову діяльність нагороджена Почесною грамотою управління народної освіти Черкаського облвиконкому (1990 р.), Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2007 р.), має інші відзнаки районного та обласного рівнів.

60 років з дня народження ПИСАР Богдана Володимировича (01.03.1958) - культпрацівник, шевченкознавець. Художній керівник, згодом директор Звенигородського РБК. Директор Національного заповідника "Батьківщина Тараса Шевченка" (2015 р). Досліджує українську народну творчість Звенигородщини, популяризує музичне мистецтво, пише твори та аранжування до них.

100 років з дня народження ПРОКОПЕНКО Надії Свиридівни (21.IV.1918р. м.Звенигородка) - педагог, за спеціальністю учитель української мови та літератури. Першим навчальним закладом був сільськогосподарський технікум в селі Козацькому, Звенигородського повіту. Закінчила технікум з відмінними оцінками, змогла отримати направлення на мовні курси у Вінницю. Після закінчення працює в школі с. Княжі. Потім отримувє направлення на Львівщину. Там, у старовинному місті Дрогобичі, успішно поєднує роботу в бібліотеці з навчанням у вчительському інституті. Влітку 1941 року війна перешкодила здачі державних іспитів. Повернувшись додому потрапляє на примусові роботи до Германії. У переможному сорок п'ятому, в рідному місті, починає працювати в редакції районної газети. Та невдовзі, оскільки вчителів у школах бракувало, викладає українську мову та літературу в низці освітніх закладів району. Багато років рідною стає загальноосвітня школа №1. Нині пенсіонерка, проживає у Черкасах.

50 років з дня народження САЄНКО Зінаїди Михайлівни (01.VI.1968 р. с. Водяники)

- педагог, за спеціальністю учитель української мови і літератури. Трудову педагогічну діяльність розпочала в Водяницькій восьмирічній школі в 1988 році на посаді старшої піонервожатої. З 01.09.2008 року директор Водяницького НВК ім. Вахтанга Чіковані с.Водяники, депутат Звенигородської районної ради. За трудову діяльність нагороджена Почесною грамотою Головного управління освіти і науки Черкаської облдержадміністрації (2007 рік), Почесною грамотою Звенигородської районної ради (2018 рік До ювілею нагороджена районною радою медаллю "За відданість справі").

80 років з дня народження САМОЙЛЕНКА Анатолія Павловича (5.V.1938, с. Моринці) - поет. Закінчив Київський інженерно - будівельний інститут. З 1966 р. працював у Науково-дослідному інституті будівельних конструкцій. Автор збірок: "Моринська криниця"(1993), "Кобзареве поле"(2005), "Передзвін дніпрових берегів"(2018).

60 років з дня народження СЛИВИ Валентини Василівни (15. VII.1958 с. Моринці) - педагог, вищу освіту за спеціальністю вчитель російської мови і літератури здобула в Черкаському педагогічному інституті, 1988 р. Трудову діяльність розпочала в Моринській середній школі 1978 р. на посаді старшої піонервожатої. З 01.06.2000 по 01.09.2007 роки - директор Моринського НВК. З 2007 по 2011 рр. продовжувала працювати на посаді вчителя зарубіжної літератури та етики. За трудову діяльність нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України, має відзнаки районного та обласного рівнів.

105 років з дня народження СОКИРКА Миколи Пантелеймоновича (13.X.1913 р. с. Шевченкове -7.XII.2006). Викладав у місцевій школі музику, співи та малювання. У 1937 році був репресований і висланий на Соловки за антирадянську пропаганду, та попри всі випробування не зрікся улюбленої справи. Повернувшись продовжив викладання в рідній школі. А з 1967 року по 1969 рік керував художнім хором при районному будинку культури імені Гулака-Артемовського міста Городища. Справжньою любов'ю стає сільський хор, що здобув популярність далеко за межами Черкащини. Довгий час був його керівником. У 1964 році хор був удостоєний почесного звання народної самодіяльної хорової капели. Під час урочистого святкування 150-річчя з дня народження Кобзаря численні письменники, поети, композитори, співали "Заповіт" разом із народною самодіяльною хоровою капелю під керівництвом М.П.Сокирка.

75 років з дня народження СОЛОМАХИ Павла Івановича (30.IX.1943 р. с. Тубільці, Черкаського р.) Активний учасник демократичних перетворень в Звенигородці. Депутат міської ради двох скликань. Працював на громадських засадах кореспондентом та розповсюдjuвачем

демократичної газети "Звенигора", що виходила в Звенигородці у 1990-х. заступник голови районного осередку Народного руху України. За ініціативи та старанням одну з головних вулиць міста перейменовано на вулицю В.Чорновола. сприяв становленню та очолював громаду Української Автокефальної Православної церкви Вознесіння Господнього м.Звенигородки.

65 років з дня народження СОЛОНЧУКА Михайла Васильовича (19.XI.1953 м. Звенигородка) - журналіст. Член Національної спілки журналістів України. На журналістській роботі з 1981 до 1992р. - кореспондент, завідувач відділу, заступник редактора Звенигородської газети "Шевченків край". Працював в Звенигородській районній держадміністрації начальником відділу у справах захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС з 1992 по 1998 р.р., начальником відділу з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення, згодом начальник сектору з питань внутрішньої політики, зв'язків з громадськими організаціями та ЗМІ. Популяризує історію краю, вірші друкуються в періодичних виданнях, автор Славеню міста Звенигородки.

50 років з дня народження ТКАЧЕНКО Галини Василівни (30.IV. 1968 с.Глибочок, Тальнівського р-ну) поетеса, педагог. Закінчила Уманський педагогічний університет ім. П.Тичини(2007). Методист центру дитячої та юнацької творчості. Керівник поетичної студії "Ластівка", Член літературно-мистецької студії "Звенигора". Вірші - в періодичних виданнях.

80 років з дня народження ФЕСЕНКО Катерини Лазарівни (23.VI. 1938, с. Озірна) - економіст, директор фабрики "Зоря". На займаній посаді пропрацювала 25 років. За цей час було збудовано нові приміщення деревообробного, швейного цехів, приміщення для зберігання сировини та готової продукції. Працював гончарний цех, та цехи по виготовленню меблів, дитячої іграшки, художньо-декоративний. Підприємство мало 450 працівників, та двохзмінний графік роботи. Нагороджена Почесними грамотами та державною нагородою - орденом "Знак Пошани".

95 років з дня народження ХОЛОПЦЕВОЇ Ганни Василівни (4.III.1923, с. Водяники) - художниця декоративного мистецтва. Закінчила Київське училище прикладного мистецтва(1949). Перед тим навчалась у художній студії при Звенигородському будинку культури. Твори: тематичні килими - "Степом, степом...", "Хліб - сіль", "Хоровод", "Лісова пісня", "Мальви", "Соняшники", "Співуча Звенигородщина", майоліка - "Тополя", "Катерина", "Сова" та ін. Найбільше майстрина цінує gobелен, який є символом її сім'ї, gobелен, на якому виткано напис: "Присвячую пам'яті Батька". Ганна Василівна часто буває в рідних Водяниках, де отримує позитивну енергію для нових робіт. Вона є членом Спілки художників України з 1957 року.

70 років з дня народження ЧОРНОВІЛ Валентини Максимівни (23.III.1948, с. Гусакове) - педагог філолог. Сестра В'ячеслава Чорновола. Після загибелі брата працює на громадських засадах науковим працівником у Кабінеті-музеї В'ячеслава Чорновола, Голова Міжнародного благодійного фонду В'ячеслава Чорновола, редактор щомісячного вісника Фонду "Вимір часу".

70 років з дня народження ЧОРНОВОЛА Василя Івановича (27.VI.1948, с. Вільховець) - має звання Заслужений працівник соціальної сфери України. Закінчив Уманський сільськогосподарський інститут (1974). Голова Звенигородської районної ради і Звенигородської державної адміністрації (1994 - 1998). З 1998р. - директор Звенигородського будинку - інтернату для інвалідів та престарілих. депутата районної ради багатьох скликань, з нагоди ювілею нагороджений районною радою орденом "ЗА РОЗБУДОВУ УКРАЇНИ".

150 років з дня народження ШЕВЧЕНКА Григорія Петровича (1868, с. Керелівка - 1941, смт. Вільшана) - художник, фотограф. Онук Кіндрата Андрійовича Шевченка (Кіндрат - рідний брат Тарасового діда Івана). Навчався в Одеській рисувальній школі. Працював фотографом у Кирилівці. Автор серії поштових фото листівок (близько двох сотень) "Види і типи України", "Батьківщина Тараса Шевченка" виданих у 1908-1912рр.

235 років з дня народження ШЕВЧЕНКО Катерини Якимівни (уродж. - Бойко; 1783, с. Моринці - 20.VIII(1.IX), с. Керелівка) - мати Т. Шевченка. В 1802р. взяла шлюб з Г. Шевченком. Молоде подружжя перші вісім років мешкало в Кирилівці, а 1810 р. переїхало до Моринців, і оселилось в хаті Колесника (Копія), який на той час був на засланні. Там і народився Тарас Шевченко. 1815р. сім'я повернулася до Керелівки. Через усе життя Шевченко проніс найтепліші почуття до матері.

50 років від дня народження ШЕВЧЕНКО Людмили Михайлівни (25.III.1968, с. Шевченкове) Закінчила Київський університет ім. Т.Шевченка (1990), Академію керівних кадрів (1995). З 1995 р.- директор Національного заповідника "Батьківщина Тараса Шевченка", має Почесне звання "Заслужений працівник культури України" (1999 р.)

95 років від народження ШЕВЧЕНКА Михайла Дементійовича (21. XII.1923 р., с.Павлівка, - м.Звенигородка) - громадський діяч, працівник культури. Перший голова Звенигородської ради ветеранів війни та праці. Учасник Великої Вітчизняної війни, танкіст. Мав бойові нагороди - орден Червоної Зірки та Вітчизняної війни 1-го ступ., бойові медалі. З 1952 - 1963 роки завідувач Звенигородського районного відділу культури. Працював директором районного Будинку культури (1963 - 1966рр.).

секретарем районного товариства "Знання", директором Звенигородського відділу кінопрокату. Після виходу на пенсію організатор та голова районної ради ветеранів, займався громадською роботою.

140 років від дня народження ШЕВЧЕНКА Терентія Трохимовича (1878, с. Керелівка - 1962, с. Шевченкове) - внук Т. Шевченка по братові Йосипу. Працював у Літературно-меморіальному музеї Т. Шевченка с. Шевченкове.

50 років від дня народження ШУКАЛА Дмитра Анатолійовича (28.II.1968, с. Гудзівка) - педагог, має дві вищі освіти - за спеціальністю учитель математики і фізики, здобув в Черкаському педагогічному інституті, 1992 р., за спеціальністю економіст - в Черкаському державному технологічному університеті, 2008 р. Педагогічну діяльність розпочав у 1992 році. З 01.09.2004 року директор Звенигородської спеціалізованої школи I-III ступенів №1, депутат Звенигородської районної ради, голова комісії з питань планування, бюджету і фінансів. За трудову діяльність нагороджений Почесною грамотою Черкаської обласної ради (2017 р.), Почесною грамотою Звенигородської районної ради (2018 р.).

90 років від дня народження ЮВЧЕНКО Валентини Федорівни (14. IV. 1928.) - лікар акушер-гінеколог. Нагороджена орденом "Знак Пошани", знаком "Відмінник охорони здоров'я" та удостоєна почесного звання "Заслужений Лікар УРСР". Очолювала районну лікарню з 1975 по 1983 роки. За час її роботи було збудовано районну поліклініку на 500 відвідувань за зміну, лікувальний комплекс районної лікарні на 240 місць, введено в експлуатацію 16-квартирний будинок для медичних працівників. Від депутатського корпусу Звенигородської районної ради до ювілею нагородили медаллю "За сумлінну працю".

Джерела та література:

Білецький Ф. Вічний Подзвін Звенигори. Нариси з історії Звенигородщини. Звенигородка 2003.

Білецький Ф. Звенигородка: мала енциклопедія. Звенигородка 2004р.

Журнал науково-популярний краєзнавчий "Спадщина". Звенигородське комунальне видавничо-поліграфічне підприємство, Звенигородка 2002.

Журнал науково-популярний краєзнавчий "Спадщина". Туристична Звенигородщина. КП Звенигородське видавничо-поліграфічне підприємство. Звенигородка 2016.

Журнал науково-популярний краєзнавчий "Спадщина". КП Звенигородське видавничо-поліграфічне підприємство. Звенигородка 2009, Кучер В. Моя Звенигородка.

Матеріали фондів Звенигородського районного краєзнавчого музею ім. Т.Г.Шевченка.

Хоменко В. Звенигородщина Словник-довідник, Черкаси "Відлуння плюс" 2008.

Інтернет ресурс.

Упорядник О.М.Наріжна директор районного краєзнавчого музею ім. Т.Г.Шевченка.

Вулиці нашого міста

№ п/п	Нова назва	Попередня назва	Стара назва
1.	вул.Вячеслава Липинського	вул. 1-го травня	Соколовська, Травнева
2.	вул. 50-річчя Перемоги		
3.	вул. 600-річчя Звенигородки		
4.	вул.Бандуриста Варченка		
5.	вул.Богдана Хмельницького	вул. Дімітрова	вул.Вокзальна
6.	вул.Бульварна		
7.	вул.Василя Хамка		
8.	вул.Павла Скоропадського	вул. Новостройка,	вул.Ватутіна
9.	вул.Вільного Козацтва		
10.	вул.Вільховецька		
11.	вул.Вячеслава Чорновола	вул. Карла Лібкнехта	вул.Грецька (Греческая) вул.Українська (1941-1943 р.р.) вул.Майданівська
12.	вул.Гайдамацька		
13.	вул.Гоголя		
14.	вул.Героїв Євромайдану	вул. Горького	вул.Лисянська
15.	вул. Пилипа Орлика	вул.Гулькіна	
16.	вул.Дениса Давидова	вул. Свердлова	вул.Дворянська
17.	вул.Дружби	до 1951р. Пролетарська, потім вул.Жданова	Міщанська
18.	вул. Михайла Грушевського	вул.Енгельса	Катеринопільська (Єкатеринопільська)
19.	вул.Залізнична	ст. Гудзівка	
20.	вул.Замкова	вул.Постишева	
21.	вул.Замостянська		
22.	вул.Зарічна		
23.	вул.Заяриста		
24.	вул.Звенигородська	вул.Звенигородська	вул.Кучугурівська
25.	вул.Івана Піддубного		
26.	вул.Олександра Довженка	вул.Інтернаціональна	
27.	вул. Козачанська	вул. К. Маркса	вул.Козачанська
28.	вул. Гетьмана Сагайдачного	вул.Калініна	
29.	вул.Київська		
30.	вул.Кільцева		
31.	вул. Олександра Кошиця	вул. Кірова	вул.Козачанська
32.	вул. Івана Сошенка	вул. Комінтерну	вул.Гудзівська
33.	вул. Марії Приймаченко	пров. Комсомольський	пров.Базарний
34.	вул. Лівобережна	вул. Котовського	Лівобережна
35.	вул. Михайла Коцюбинського	вул. Коцюбинського	Мурзинська
36.	вул.Крилова		
37.	вул.Кримського	Леніна	Продольна
38.	вул.Криницького	Табірна	
39.	вул. Ярослава Мудрого	вул. Куйбишева	Озирянська
40.	вул.Лазарева вул.Стеблівська		
41.	вул.лейтенанта Жовтобрюха		
42.	вул.лейтенанта Хохлова		
43.	вул.Макаренка	провулок Макаренка	
44.	вул.Мічуріна	Верхньо-Вільховецька	
45.	вул.Некрасова		
46.	вул.Неморозька		
47.	вул.Нижня Хлипнівська		
48.	вул.Олега Тітаренка		
49.	вул. Освітянська		
50.	вул. Михайла Старицького	вул. Паризької Комуні	Макаріївська
51.	вул. Трипільська	вул.Пархоменка	
52.	вул.Героїв Небесної Сотні	вул.Піонерська	Хлипнівська
53.	вул.Піщана		
54.	вул.Пляжна		
55.	вул.Миколи Шмигеля	вул. Правди	
56.	вул. Благовісна	вул. Пролетарська	Руська, Гулькіна, Молотова
57.	вул. вул.Пушкіна		
58.	вул. Сінна площа	вул.Радянська площа	вул. Сінна площа
59.	вул.Рижанівська		
60.	вул.Свободи Свободи,	Кушаковського	Десятницька

61.	вул.Скеляста		
62.	вул.Складська		
63.	вул.Софії Терещенковул.	Дзержинського	Загородня
64.	вул.Суворова		
65.	вул.Сунічна		
66.	вул.Танкістів		
67.	вул.Тиха		
68.	вул.Тургенева		
69.	вул. Правобережна	вул. Фрунзе	вул. Правобережна
70.	вул. Василя Стуса	вул. Чапаєва	Польова
71.	вул.Червона		
72.	вул. Василя Симоненка	вул.Червоноармійська	Погибна, Столипінська
73.	вул.Червонянська		
74.	вул.Черняхівського		
75.	вул.Чернячанський спуск		
76.	вул.Чкалова	Північно-Польова	
77.	вул.Шевченка	Бульварна	
78.	вул. Шмідта		
79.	вул.Шполянська		
80.	вул.Щедріна		
81.	вул. Семена Гризла	вул. Щорса	
82.	вул.Ювілейна		
83.	вул.Юрія Тютюнника		
84.	пр.-кт.Шевченка	Проспект Жовтневої революції пров. 1-го Травня.	Проспектна
85.	пров. Армії УНР		
86.	пров.28 - січня		
87.	пров.Автобусний		
88.	пров.Березки		
89.	пров. Рибальський	пров. Блюхера	
90.	пров.Богачівський		
91.	пров.Богдана Хмельницького		
92.	пров. Івана Богуна	пров.Боженка	
93.	пров.Будівельників		
94.	пров.Валерія Кравченка		
95.	пров.Юрія Горліс -Горського	До1951р.Новостройка,	пров. Ватутіна
96.	пров.Вишневий		
97.	пров.Віктора Коновала		
98.	пров.Вільямса		
99.	пров.Вокзальний		
100.	пров.Волкова		
101.	пров.Гагаріна		
102.	пров.Гірський		
103.	пров.Глінки		
104.	пров.Грибєдова		
105.	пров.Грушевий		
106.	пров.Гудзівський		
107.	пров.Дружби		
108.	пров.Єрківський		
109.	пров.Заводський		
110.	пров.Замковий	Постишева	
111.	пров.Замостянський	Леніна	
112.	пров.Зарічний		
113.	пров.Зелений		
114.	пров.І.Франка		
115.	пров.Івана Огієнка	Косіора	
116.	пров.Кавказький		
117.	пров. Антона Радецького	пров. Каца	пров.Холерний
118.	пров.Київський		
119.	пров. Каленика Мишковича	пров.Ковпака	
120.	пров.Козачанський		
121.	пров.Олександра Кониського	пров.Колгоспний	
122.	пров.Комарова		
123.	пров.Короленка		
124.	пров.Космонавтів		
125.	пров.Красний Червоний		
126.	пров.Кримського		
127.	пров. Івана Бардика	пров. Крупської	

128. пров. Крученики
 129. пров. Кузнечний
 130. пров. Левка Биковського
 131. пров. Олексія Стеблівського
 132. пров. Л. Толстого
 133. пров. Л. Українки
 134. пров. Левадний
 135. пров. Лікарняний
 136. пров. Ломоносова
 137. пров. Луговий
 138. пров. Макаренка
 139. пров. Малиновий
 140. пров. Матросова
 141. пров. Маяковського
 142. пров. Мельничний
 143. пров. Миру
 144. пров. Мічуріна
 145. пров. Івана Крашановського
 146. пров. Нагірний
 147. пров. Новий
 148. пров. О. Вишні
 149. пров. О. Кошового
 150. пров. Овразний
 151. пров. Озірянський
 152. пров. Віктора Погорілого

153. пров. Очеретяний
 154. пров. П. Мирного
 155. пров. Павлова
 156. пров. Перемоги
 157. пров. Південний
 158. пров. Північний
 159. пров. Підгорний
 160. пров. Миколи Гірника
 161. пров. Повича
 162. пров. Ігоря Сікорського
 163. пров. Прикордонників
 164. пров. Пушкіна
 165. пров. Радонівський
 166. пров. Олени Теліги
 167. пров. Робочий
 168. пров. Садовий
 169. пров. Сонячний
 170. пров. Сосюри
 171. пров. Стебнянський
 172. пров. Студентський
 173. пров. Михайла Чалого
 174. пров. Тичини
 175. пров. Івана Гонти
 176. пров. Отамана Цвітковського
 177. пров. Князя Константина
 Острозького

178. пров. Чайки
 179. пров. Чайковського
 180. пров. Черкаський
 181. пров. Чернишевського
 182. пров. Черняховського
 183. пров. Чехова
 184. пров. Шкільний
 185. пров. Шполянський
 186. Пров. Івана Підкови
 187. пров. Яблуневий
 188. пров. Петра Болбочана
 189. пров. Комсомольський
 190. пров. Червоний
 191. ст. Гудзівка Залізнична

пров. Куйбишева
 пров. Л. Левікової

пров. Молодогвардійців

пров. Островський

пров. Піонерський

пров. Правди

пров. Революції

пров. Терешкової

пров. Фадеева
 пров. Фрунзе
 пров. Чкалова

пров. Щорса

пров. Якіра
 пров. Базарний
 пров. Красний

пров. Церковний,
 пров. Соборний,
 пров. Курінця

Круподержський

Гицелівський

Джерело родоводу

Людмила Марущак

Кожна людина з народження зникає до свого прізвища, як до чогось закономірного, і в певний момент задумується над тим, як саме воно виникло, звідки походить.

Моє прізвище Марущак, може для когось дивне, а для мене звичне. Історію виникнення цього прізвища розповів мені свекор Михайло Анатолійович Марущак. Дідусь родом з Вінниччини з села Берізки.

Колись, давно, в селі був пан, який часто злився, і ображав людей, залишив воза без нагляду. Внуки бабусі, яку по-вуличному звали Марусичкою, затягли, бешкетуючи, панового воза на хату, і там залишили. Коли пан дізнався про цю витівку, почав розпитувати хто це зробив. Хтось з людей підказав, що це витівка онуків баби Марусички. Пан розсердився і вигукнув: "Ох ці "Марущаки"". Так і повелося, що на селі рід баби Марусички, стали називати Марущаками.

А ось моє дівоче прізвище Рябоненко. Це прізвище теж має цікаву історію виникнення. Історія походження пов'язана з виникненням населеного пункту, що розташований біля підніжжя Звенигори, від якої пішла назва сучасної Звенигородки.

За переказами можна припустити, що Звенигород на Тікичі виник, не менше як 900 років тому, і був розташований за 3 км, від сучасної Звенигородки, в межах села Гудзівка. Над містом здіймалася гора Звенигора. На ній стояв замок, довкола нього розкинулось місто.

На вежі замку висів дзвін, що сповіщав людей про наближення ворогів. Звенигора збереглася і до наших днів, її підніжжя вкрите камінням, що могло бути залишками первісної осади.

Старожили розповідають про досить велике поховання на самій горі. Цілком можливо, що воно відноситься до доби монголо-татарської навали, коли місто потребувало прихистку та було вщент зруйноване.

Щоправда, існує ще одна версія стосовно згаданого поховання: можливо, люди тут вимерли через якусь хворобу. Звідси і назва гори Могила, як часто її називають місцеві жителі.

Хоч таке припущення є малоімовірним, воно певною мірою може дати ключ до розгадки того, чому сучасна Звенигородка знаходиться за три кілометри від древнього Звенигороду. Втім жителі Звенигороду могли залишити місто і після чергового нападу, обравши

більш зручне місце на берегах повноводного Гнилого Тікича. Тим більше, що водні артерії завжди відігравали велику роль у побуті поселення.

А от біля самої гори село Гудзівка виникло близько 1750 року, хоч є свідчення, що було воно засновано значно раніше.

За переказами Гудзівку заснувало троє козаків - Гудзь, Рябокін, Сапітон. Перша назва села була Попів Ріг (від назви однойменного лісового урочища), саме в урочищі було знайдено камінний хрест з написом: "Тут похований козак Гудзь". Ця знахідка стала підтвердженням переказів і дало можливість замінити неблагозвучну для духовенства назву на казенну - Гудзівка.

Нащадків Гудзя не збереглося. Нащадки Сапітона стали Сапітоненками, а нащадки Рябокня стали Рябоненками. Прізвище змінилося під час перепису населення. Писар, напевно, втомився і записав прізвище не Рябоконенко, а Рябоненко.

В роду Рябоненків всі в основному були хліборобами. Досліджуючи свій родовід, я дізналася, що мої прадіди воювали. Прадід, батько мого діда Федора, Олександр (всі його називали Санько) був у полоні, а батька баби Марії - Олексу, було поранено кулею під серце. Найдавнішими родичами, яких вдалося встановити, є мої прапрадід Дементій Мамаєнко. Імені його дружини ніхто з родичів не пам'ятає, бо вона померла молодю від тифу, залишивши дітей: Фросину, Анастасію (моя прапрабаба), Ганну, Василя, Федора.

Із роду Рябоненків вдалося встановити прапрадіда Василя і його дружину Наталку. Їхніми дітьми є: Максим, Данило, Левко, Олександр (Санько).

Прадід Олександр Васильович одружився з Анастасією Дементівною, у них народилися сини: Іван, Федір, Василь, Михайло. Всі родичі прожили достойне гідне життя, залишили по собі добрий слід та пам'ять. Та сьогодні саме про Михайла Рябоненка хотілося б згадати найбільше. Увіковічити його спогади. До війни Михайло навчався у льотному училищі, а після поранення працював у Західній Україні у редакції разом з братом Василем, а потім у Звенигородській районній газеті "Шевченків край".

Для дітей, онуків залишив він рукопис, спогад про місто Звенигородку. Я, як онучата племінниця хочу і вас з ним ознайомити.

Родину представляє Людмила Марущак

Сидять: Рябоненко Катерина Федорівна (моя рідна тітка), Криворучко (Рябоненко) Ольга Федорівна.

Стоять: (зліва на право) Марущак Людмила Іванівна, Мусіна Наталія Іванівна (моя рідна сестра), Рябоненко Григорій Іванович (дядько), Рябоненко Олександр Васильович (дядько), Рябоненко Іван Федорович (мій батько), Рябоненко Валентина Олексіївна (дружина дядька Олександра), Криворучко Олександр Миколайович (чоловік тітки Ольги), Рябоненко Лідія Павлівна (дружина дядька Григорія), Яровенко (Рябоненко) Олена Василівна (тітка), Рябоненко Валентина Федорівна (моя мама), Мусін Віталій Якович (чоловік моєї сестри Наталії).

Погляд з 2001 року

на дещо з минулого Звенигородки

79-річного РЯБОНЕНКА Михайла Олександровича

РЯБОНЕНКО МИХАЙЛО ОЛЕКСАНДРОВИЧ

(08.08.1922, с. Гудзівка-21.03.2006, м.Звенигородка) – журналіст. Закінчив відділення журналістики заочної вищої школи (1964). Учасник Великої Вітчизняної війни (1941-1945 р.р.). Нагороджений орденами Вітчизняної війни першого ступеня, "Червоної Зірки", "За мужність", Знак пошани, медалями "За відвагу", "За бойові заслуги" та іншими.

На журналістській роботі з 1944 року - кореспондент фронтових газет.

З 1948 року - кореспондент, літпрацівник Звенигородської районної газети.

З 1951 року - літпрацівник Войтилівської районної газети Волинської області.

З 1962 року до виходу на пенсію у 1983 році - літпрацівник, відповідальний секретар, заступник редактора Звенигородської районної газети "Шевченків край".

Ветерани **Рябоненко Михайло Олександрович, Шевченко Михайло Деметрійович.** 01.05.1987р.

Спогади Михайла Олександровича Рябоненка зберігаються в основному фонді Звенигородського районного краєзнавчого музею імені Т.Г. Шевченка. (ЗКМ ОФ 7298.)

Керівник туристсько-краєзнавчого гуртка Звенигородського центру дитячої та юнацької творчості **Людмила Марущак** і директор районного краєзнавчого музею **Олена Наріжна** підготувала до друку ці надзвичайно цінні Спогади про наше місто, його історію.

Друкується з скороченнями.

На моїх очах постійно відбувались зміни в житті міста: воно будувалось, оновлювалось, з'являлись і перетворювались в нові підприємства, організації, установи, змінювалось його обличчя.

• **Будинок Рад** (проспект Шевченка, 63) - чотириповерхове приміщення. В ньому сьогодні розміщені районна рада, міська рада, районна державна адміністрація, відділи і служби районної державної адміністрації. Будинок Рад споруджено після війни.

В дорадянські часи на цьому місці височів Свято-Преображенський собор, зруйнований на початку 30-х років. Я його бачив. Про собор читав у книзі "Даль махне крилом" Юрія (Івана) Кобилець-

кого - нашого земляка, відомого літературознавця, професора, письменника.

Після проголошення Незалежності (1991р.) Свято-Преображенський собор (за старими кресленнями) відновлено, але в другому місці - проспекті Шевченка, 87, де містились міська будівельна дільниця, яка перейшла в новозбудоване приміщення по вул. Гулькіна, а пізніше - кар'єроуправління, яке в 90-ті роки ліквідоване.

На території, де тепер Будинок Рад, пам'ятаю був і кінотеатр "Комсомолец". Перед Будинком Рад - пам'ятник В.І.Леніну.

• **Міський парк.** 24 серпня 1995 року відкрито літній театр (збудований за ініціативою першого голови районної державної адміністрації В.І.Чорновола) - саме на тому місці, де в довоєнні часи був теж літній театр, так званий зелений. Тут вперше і в останнє був в 1932 році на виставі ілюзіоніста Кіо (для учасників районного зльоту піонерів). Якщо теперішній літній театр цегляний, то тодішній - повністю дерев'яний, пофарбований в зелений колір.

Є в парку залишки колись добре обладнаної танцювальної площадки.

Є магазин "Марта" - фірмовий магазин акціонерного товариства "Звенигородський сиркомбінат" (тодішній директор І.Ю.Титаренко, він назвав магазин іменем однієї злюбимих родичок). Від-

критий в перші роки незалежності України в купленому для цієї мети приміщенні.

На початку 60-років у Звенигородці (перший секретар райкому партії Є.І.Шевченко) розгорнулося масове будівництво житлових приміщень, культосвітніх закладів, впорядкування шляхів і т.д., в тому числі й силами громадськості. Наприклад, за кошти Стебненського, Гудзівського, Озірянського колгоспів збудовану поліклініку, силами Звенигородських і Ватутінських підприємств - стадіон ім. Жовтневої революції, оздоровчий комплекс для дітей в Хліпнівському лісі, аеровокзал і багато інших об'єктів.

Саме тоді й виникла ідея - збудувати в міському парку типову для міст вбиральню з усіма зручностями. До цього спонукало ще й те, що поблизу була автостанція, активно діяла вечорами танцювальна площадка і в парку було завжди людно.

Дещо пізніше автостанція "поселилася" в косяолі, танцплощадку на вимогу жителів закрито.

Припинилось і спорудження вбиральні. Але приміщення силами комунгоспу було добудовано. В ньому розмістилась ощадна каса (її перше приміщення було знесено під будівництво побут комбінату), а коли ощадна каса перейшла в новозбудоване приміщення (пров. Островського,3), тут демонструвались відеофільми, деякий час приміщення орендував осередок народного руху. Потім приміщення придбав у власність сиркомбінат і відкрив магазин "Марту".

• **П'ятачок.** З 1990 року, коли почалася перебудова економіки країни на ринкову, приватизація підприємств, зросло безробіття, жителі Звенигородки, щоб вижити, кинулись в дрібну торгівлю. Місця на колгоспному ринку стало не вистачати. Торгові ряди з'явилися вздовж проспекту і інших вулиць.

І ось з метою впорядкувати в якійсь мірі цю неорганізовану торгівлю, голова районної адміністрації В.І.Чорновіл розпорядився обладнати на площадці, що пустувала, щось подібне до філії колгоспного ринку. Люди назвали її "П'ятачок". Треба сказати, що відкриття п'ятачка, мало що вплинуло на стихійну торгівлю. Намети, парасолі, столи, розкладачки і сьогодні видніються на вулицях, зокрема на проспекті Шевченка, Піонерській, В.Чорновола (колишній К.Лібкнехта).

Пам'ятаю, що до війни на цьому місці була дерев'яна (з дощок) лавка Беня. Її можна віднести до розряду "Забігаловок", де можна швидко випити сто грамів, закусити бутербродом, нашвидку поїсти.

В 1948р. на місці лавки Беня побачив невеличкий будинок, в якому містилась юридична консультація. Коли і з яких причин будиночок знесений, не знаю, але площадка довго пустувала.

Юридична консультація в свій час переїхала в будинок по вул. Кримського,30 і перебуває там і сьогодні.

• **Музична школа** (теперішня назва - Звенигородська дитяча школа мистецтв). Красиве приміщення. Збудоване в післявоєнний час. Готують скрипалів, бандуристів, виконавців на духо-

вих, струнних і ударних інструментах. Міститься по проспекту Шевченка,39.

• **Свято - Преображенський собор** - споруджений після проголошення незалежності

України (після 1991р.) Копія старого Свято - Преображенського собору, який знаходився з до революційних часів і до 30-х років на місці де тепер Будинки Рад. Подвір'я ще не впорядковано - треба знести ще кілька житлових будинків.

• **Районний військовий комісаріат**, вул. Шевченка,6. Приміщення збудоване в 1891 році для потреб повітового воєначальника. В листопаді 2001 року виповнилось 110 років цьому приміщенню і 80 років від того часу, як в ньому працює районний військовий комісаріат. На приміщенні є меморіальна дошка.

• **Танк** монумент з написом: "Тут 28 дня січня 1944 року було замкнено кільце навколо гітлерівських окупантів, оточені в районі Корсунь-Шевченківського. Екіпаж танка 155-ої Червонопрапорної Звенигородської бригади підполковника Прошина Івана Івановича - лейтенант Хохлов Євген Олександрович, механік-водій Андреев Анатолій Олександрович, командир башні Зайцев Яків Сергійович - потиснули руки танкістам 1-го Українського фронту. Слава Героям Батьківщини!"

Хохлову Є.О. і Андрееву А.О. було присвоєно звання "Почесний громадянин міста Звенигородки"

З безпосередніх учасників визволення Звенигородки від німецько-фашистських загарбників, які жили і нині живуть в місті і в районі, пам'ятаю: М.Г.Богомолкіна, І.М.Погуляя, І.П.Тетерю, В.К.Руденка, Є.О.Хохлова, В.М.Бобухова, Я.Г.Амеліна, І.А.Болдуєва, І.А.Баришнікова, М.А.Крикуна, О.П.Мустійка, О.Я.Приходька, Ф.А.Попова, О.П.Усачова, Ф.Ф.Крижанівську, П.П.Кубашова, Є.В.Шумакова, П.Ф.Бадеева, М.В.Волкова, О.О.Попова, В.О.Юкляєва, М.В.Валова, Г.Ф.Нагорного, І.К.Вахоцького.

• **Магазин "Антошка"** (проспект Шевченка,101) - для найменших звенигородчан (коляски,присипки, пелюшки, памперси і т.д.). Приватний.

А був тут один з трьох магазинів "Овочі", інші два по вул. Енгельса,133 і на базарній площі нині пустують, чекають покупців.

60-80 роки були сприятливими для розширення торгівельної мережі в місті. Тоді з'явилися магазини під назвами: "Сільгосппродукти", "Продукти", "Овочі", "Посуд", "Госптовари", "Дитячий світ", "Техніка", "Тканини", "Комісійний", "Галантерея", "Уцінені товари", "Книги", "Килими", "Зроби сам", "Хліб", "Нафтопродукти", "Меблі", "Оптика", "Наочні посібники" і десятки магазинів без назв, тільки з номерами. В усіх кінцях міста.

Справа в тому, що в місті до 60-х років торгівельною мережею займався відділ робітничого постачання, на селі - райспоживспілка, яка на той час була багатою організацією.

Місцеві влада домоглася ліквідації цього відділу з тим, щоб райспоживспілка могла відкривати нові магазини і в місті, а не тільки в селах. І вона з цим завданням справлялась.

Сьогодні більшість з цих магазинів пустують, деякі продані, одиниці як універмаг "Звенигородчанка", гастроном - животіють.

Їх замінила і замінює мережа приватних магазинів.

• **Нинішня середня школа ім.С.М.Кірова** (по проспекту Шевченка,121). І сьогодні одна з найкращих шкіл району.

• **Околиця Звенигородки.** Поворот вліво - на Черкаси. Видніються залишки якихось будівель. То після війни з дозволу міської ради (голова Гергієв Б.), але без дозволу обласної архітектури, яка запланувала, згідно генерального плану забудови міста спорудити там два п'ятиповерхові житлові будинки, звело контору і деякі допоміжні будівлі ШРБУ-85 - шляхове ремонтно-будівельне управління (директор І.П.Сухомлин).

Виявивши це порушення плану, обласне управління архітектури стало вимагати знесення збудованого, щоб почати будівництво запланованих двох п'ятиповерхових житлових будинків.

П.Сухомлин і міська рада підкорилась цій вимозі. Незабаром, через кілька років, на вул.Гулькіна,91, з'явилися нова контора і служби ДРСУ-85. Знаходяться там вони й донині. Успішно працює і підприємство.

Стара забудова залишилась пустою. В одному з уцілілих приміщень періодично розміщуються тимчасові організації. Про спорудження двох житлових будинків давно-давно забули і не нагадують.

• **Дендропарк.** Закладено в рік підготовки до святкування 150-річчя з дня народження

Т.Г.Шевченка виключно силами громадськості, особливо працівників держлісгоспу, учнів сільськогосподарського технікуму, учнів школи сироварів, учнів старших класів загальноосвітніх шкіл. Дуби, посаджені в парку, утворюють цифру 150, якщо споглядати парк зверху. В парку висаджено багато цінних і рідкісних порід дерев.

Автором і ініціатором закладення парку був викладач сільськогосподарського технікуму Лавренюк І.В, багато сил і енергії доклав інженер держлісгоспу М.Л.Євтушенко.

Передбачалось, що парк стане зоною відпочинку жителів міста. Свого призначення парк не виправдав. Парк, хоч і запустілий а зони відпочинку нема. Раз в рік тут проводяться спортивні змагання "Золота осінь" на приз районної газети "Шевченків край".

• **ВАТ (відкрите акціонерне товариство) "Звенигородське"** (колишній плодородсадник, з приєднанням до нього земель учгоспу Звенигородського сільськогосподарського технікуму став називатись "Радгосп Звенигородський" (вул..Звенигородська,122.)

• **Районний центр зайнятості населення** - нова установа, створена в роки реформ, коли виникло безробіття. Розмістилась вона в реконструйованому приміщенні по вул.Кримського,46 (колишня Леніна) наприкінці 2001 року.

Ось як описувала новосілля районна газета "Шевченків край" 30 листопада 2001 року: "Ця

будівля на вулиці Кримського напроти міжрайонної прокуратури нагадує сьогодні зразок справжньої європейської культури. За кілька місяців зі старого занедбаного приміщення майстри приватної будівельної організації "Агропромобіта" під орудою Валерія Івановича Головатюка зробили офіс найвищої естетичної якості для районного центру зайнятості".

Раніше тут містився держлісгосп, лісгоспзаг (перебрався в новозбудоване приміщення на вул.Шмідта,36, колишня пилорама лісгоспзагу. Районне управління праці і соціального захисту населення (колишній рай соцзабез) - перебралось в приміщення колишньої 2-ої окремої роти ДАІ по вул.Енгельса,135). 2-га окрема рота ДАІ в 2001 році ліквідована.

До 2-ої роти - протягом багатьох років тут містилось психоневрологічне відділення районної лікарні, потім було переведене в приміщення поліомієлітного санаторію (вул. Держинського,30, нині вул. С.Терещенко) яке було ліквідоване.

1 червня 1997р. ліквідоване і психо-неврологічне відділення. З цього часу психічно хворих нашого району обслуговує Смілянська спеціальна лікарня.

• **Прокуратура** (вул..Кримського,63 - колишня Леніна). Це приміщення колись належало сім'ї Богданових, яка була репресована в30-ті роки. З того часу в цій будівлі розташувались власне прокуратура, іншу частину займали під житло прокурори (як через визначений певний час мінялись місцями роботи).

В роки перебудови сини Богданови почали судитись за повернення їм колишнього їхнього житла. В 2000 році в районній газеті повідомлялось що клопотання синів задоволене. Старший син Богданов не дочекався цього рішення - помер (працював зав гаражем сиркомбінату). Але прокуратура поки що на старому місці. Ходять чутки що переїде вона на нове місце - в приміщення районного відділу статистики (вул..Держинського, 40-а).

• **Будинок-інтернат для інвалідів та престарілих** (обласного значення) - вул. В'ячеслав Чорновола (колишня К.Лібкнехта). П'ятиповерхове приміщення з усіма зручностями, з підсобним господарством і допоміжними цехами. Опікується близько 300 інвалідів. Збудований в післявоєнний час, на околиці міста, на вільній території. До цього містився в Звенигородці по вул. Свердлова, 48.

Тепер за цією адресою міститься промкомбінат райспоживспілки, а донедавна - районний відділ соціального забезпечення.

Багато-багато років очолювала Будинок-інтернат А.С.Безносок, зараз В.І.Чорновіл.

• **Середня школа №2** (вул. Шевченка, 49) Приміщення збудоване в 1896р., як адміністративний будинок пиво-медовареного заводу, розташованого поруч. За роки радянської влади цей завод мав назви - винний склад, маслозавод, маслосиробробний, нині - цех морозива акціонерного товариства "Звенигородський сиробробний комбінат".

місці, в дореволюційний час, була казарма. Від батька чув, що колись там розміщався кавалерійський підрозділ (конюшня біля теперішньої школи №2, тепер там спортивна площадка). В перші роки Радянської влади - кінна міліція. До 1940 року казарма існувала (в ній я провів ніч перед відправкою на службу в Червону армію - 2 листопада). Існувала і конюшня. А де тепер футбольне поле - був добре обладнаний тир. Ми, учні старших класів школи ім. С.М.Кірова, вправлялись в стрільбах на уроках військової підготовки.

• **Школа-інтернат** (вул. Свердлова, 13). Комплекс будівель: для занять, спальні, для

господарських потреб. Добре обладнані приміщення - всі зручності. Кажуть, що зводило приміщення Міністерство Оборони СРСР, як запасний шпиталь. До цього тут були: будинок безпритульних дітей, дитяча колонія.

• **СПТУ - 16** (сільське професійно-технічне училище) - вул. Кірова, 38. Республіканського значення. Готує майстрів для молочної промисловості.

Це - колишня школа майстрів сироваріння, існувала ще до війни 1941-45 років. Раніше містилась по вул. Свердлова, 40. Зараз розташована в новозбудованих корпусах, на сучасному рівні обладнання для навчального процесу. До СПТУ-16 приєднано кілька років тому СПТУ №34 (вул. Димитрова, 1, приміщення колишнього сільськогосподарського технікуму). Директори: Косич, Пилипенко, Кислий, Вовненко.

• **ВАТ "Агротехсервіс"** (вул. Пролетарська, 92) - колишні: машино-транспортна станція; районне об'єднання "Сільгосптехніка"; районне агропромислове підприємство по механізації.

• **Адміністративний будинок районного відділу Міністерства внутрішніх справ** (вул. Пролетарська, 50). Новозбудоване приміщення. На протязі багатьох років розміщалося по вул. Кримського, 35 (колишня Леніна). Нині там - державтоінспекція.

• **Пожежна частина** (вул. Енгельса, 147) - "пожарня, каланча", як називали її до війни.

Існувала і в дореволюційні часи. Ще в 1936р. я бачив кінний виїзд пожежників. Колоритне ви-

ють дорогу... хвилина - і тільки далекий стукіт копит і коліс.

Нині коней замінили пожежні автомобілі. До 1955 року "пожарня" мала назву: Звенигородська пожежна частина №7.

З 18 червня 1955 року особовий склад пожежної частини переведено до складу новоствореної самостійної державної (воєнізованої) пожежної частини №12 (начальник А.В.Петренко - колишній начальник відділу пожежної охорони районного відділу Міністерства внутрішніх справ). В складі частини 45 осіб. 2001 року пожежники вже одержали обмундирування військового зразка.

• **Гай Василя Ротая.** В 1955-60 роках в нашому районі розгорнувся рух за поліпшення благоустрою населених пунктів. З багатьма ініціативами виступили і жителі м. Звенигородки. Одним з них був фронтовик, вчитель середньої школи №3 Василь Андрійович Ротай. Він разом з дружиною Марією Іванівною взявся озеленити крутосхил поблизу свого подвір'я по вул. Паризької Комуни.

Протягом багатьох років подружжя Ротай садили на цій ділянці дерева, дбайливо доглядали насаджень. Деревя виросли, широко розкинулись їх крони. На місці непривабливого крутосхилу нині шумить віття, зелена посадка творцем якої став учитель природи - Василь Андрійович Ротай.

В 1995 році В.А. Ротай пішов з життя, залишивши після себе добру пам'ять.

За поданням президії ради районної організації ветеранів, 22 грудня 1995 року сесія

Звенигородської міської Ради народних депутатів прийняла таке рішення: "За значний вклад в поліпшення екологічного стану в місті, що проявився в багаторічній роботі по озелененню крутосхилу по вулиці Паризької Комуни, з метою увічнення його пам'яті ділянку зеленого насадження назвати "Гаєм імені Василя Ротая".

• **З 1946 по 1990 роки в Звенигородці** на вільних раніше не заселених земельних ділянках побудовано:

- Адміністративний будинок РЕМ (районні електричні мережі) - вул. Піонерська, 87

- Фабрика "Зоря" (вул. Нова, 1) на базі колишнього промкомбінату місцевої промисловості, цехи якого були розміщені в різних місцях міста. На фабриці було дві дільниці: швейна і столярна. 29 листопада 1995 року колектив швейної дільниці викупив її на аукціоні і створив ЗАТ (закрите акціонерне товариство) "Зоря". Приватизована і столярна дільниця.

- Біологічна фабрика (вул. Гулькіна, 30-а).

- Звенигородський філіал управління виробничо-технічного забезпечення і комплектації "Чернігівнафтогеологія" (вул. Піонерська, 83-а), колишня геологорозвідувальна партія.

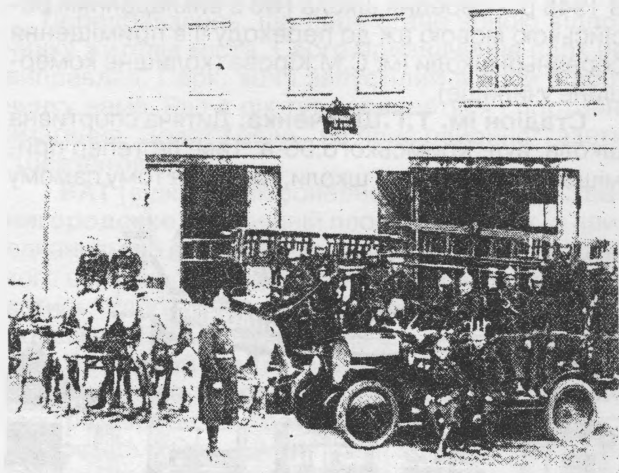
- Виробниче управління газового господарства (вул. Щедрина, 7).

- Будинкоуправління (вул. Кірова, 13-б).

- Районна шляхова ремонтно-будівельна дільниця (вул. Гулькіна, 38).

- Станція по боротьбі з хворобами тварин (вул. Димитрова, 58).

- Залізнична станція "Гудзівка".

вище: баскі коні, міцні пожежники, здебільшого вусаті, в шаленому русі. Перехожі заздалегідь да-

місці, в дореволюційний час, була казарма. Від батька чув, що колись там розміщався кавалерійський підрозділ (конюшня біля теперішньої школи №2, тепер там спортивна площадка). В перші роки Радянської влади - кінна міліція. До 1940 року казарма існувала (в ній я провів ніч перед відправкою на службу в Червону армію - 2 листопада). Існувала і конюшня. А де тепер футбольне поле - був добре обладнаний тир. Ми, учні старших класів школи ім. С.М.Кірова, вправлялись в стрільбах на уроках військової підготовки.

• **Школа-інтернат** (вул. Свердлова, 13). Комплекс будівель: для занять, спальні, для господарських потреб. Добре обладнані приміщення - всі зручності. Кажуть, що зводило приміщення Міністерство Оборони СРСР, як запасний шпиталь. До цього тут були: будинок безпритульних дітей, дитяча колонія.

• **СПТУ - 16** (сільське професійно-технічне училище) - вул. Кірова, 38. Республіканського значення. Готує майстрів для молочної промисловості.

Це - колишня школа майстрів сироваріння, існувала ще до війни 1941-45 років. Раніше містилась по вул. Свердлова, 40. Зараз розташована в новозбудованих корпусах, на сучасному рівні обладнання для навчального процесу. До СПТУ-16 приєднано кілька років тому СПТУ №34 (вул. Димитрова, 1, приміщення колишнього сільськогосподарського технікуму). Директори: Косич, Пилипенко, Кислий, Вовненко.

• **ВАТ "Агротехсервіс"** (вул. Пролетарська, 92) - колишні: машино-транспортна станція; районне об'єднання "Сільгосптехніка"; районне агропромислове підприємство по механізації.

• **Адміністративний будинок районного відділу Міністерства внутрішніх справ** (вул. Пролетарська, 50). Новозбудоване приміщення. На протязі багатьох років розміщалося по вул. Кримського, 35 (колишня Леніна). Нині там - державтоінспекція.

• **Пожежна частина** (вул. Енгельса, 147) - "пожарня, каланча", як називали її до війни.

Існувала і в дореволюційні часи. Ще в 1936р. я бачив кінний виїзд пожежників. Колоритне ви-

ють дорогу... хвилина - і тільки далекий стукіт копит і коліс.

Нині коней замінили пожежні автомобілі. До 1955 року "пожарня" мала назву: Звенигородська пожежна частина №7.

З 18 червня 1955 року особовий склад пожежної частини переведено до складу новоствореної самостійної державної (воєнізованої) пожежної частини №12 (начальник А.В.Петренюк - колишній начальник відділу пожежної охорони районного відділу Міністерства внутрішніх справ). В складі частини 45 осіб. 2001 року пожежники вже одержали обмундирування військового зразка.

• **Гай Василя Ротая.** В 1955-60 роках в нашому районі розгорнувся рух за поліпшення благоустрою населених пунктів. З багатьма ініціативами виступили і жителі м. Звенигородки. Одним з них був фронтовик, вчитель середньої школи №3 Василь Андрійович Ротай. Він разом з дружиною Марією Іванівною взявся озеленити крутосхил поблизу свого подвір'я по вул. Паризької Комуні.

Протягом багатьох років подружжя Ротайів садили на цій ділянці дерева, дбайливо доглядали насаджень. Деревя виросли, широко розкинулись їх крони. На місці непривабливого крутосхилу нині шумить віття, зелена посадка творцем якої став учитель природи - Василь Андрійович Ротай.

В 1995 році В.А. Ротай пішов з життя, залишивши після себе добру пам'ять.

За поданням президії ради районної організації ветеранів, 22 грудня 1995 року сесія

Звенигородської міської Ради народних депутатів прийняла таке рішення: "За значний вклад в поліпшення екологічного стану в місті, що проявився в багаторічній роботі по озелененню крутосхилу по вулиці Паризької Комуні, з метою увічнення його пам'яті ділянку зеленого насадження назвати "Гаєм імені Василя Ротая".

• **З 1946 по 1990 роки в Звенигородці** на вільних раніше не заселених земельних ділянках побудовано:

- Адміністративний будинок РЕМ (районні електричні мережі) - вул. Піонерська, 87

- Фабрика "Зоря" (вул. Нова, 1) на базі колишнього промкомбінату місцевої промисловості, цехи якого були розміщені в різних місцях міста. На фабриці було дві дільниці: швейна і столярна. 29 листопада 1995 року колектив швейної дільниці викупив її на аукціоні і створив ЗАТ (закрите акціонерне товариство) "Зоря". Приватизована і столярна дільниця.

- Біологічна фабрика (вул. Гулькіна, 30-а).

- Звенигородський філіал управління виробничо-технічного забезпечення і комплектації "Чернігівнафтогеологія" (вул. Піонерська, 83-а), колишня геологорозвідувальна партія.

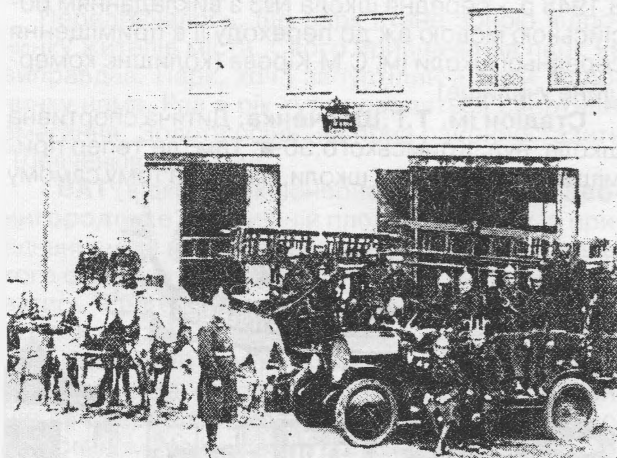
- Виробниче управління газового господарства (вул. Щедрина, 7).

- Будинкоуправління (вул. Кірова, 13-б).

- Районна шляхова ремонтно-будівельна дільниця (вул. Гулькіна, 38).

- Станція по боротьбі з хворобами тварин (вул. Димитрова, 58).

- Залізнична станція "Гудзівка".

вище: баскі коні, міцні пожежники, здебільшого вусаті, в шаленому русі. Перехожі заздалегідь да-

- Інкубаторне птахопідприємство (вул. В.Чорновола, 124 - колишня К. Лібкнехта).
- Санаторій "Радон" (хутір Червона).
- Районний відділ статистики (вул. Дзержинського, 40-а).
- Райсільгоспхімія (вул. К.Маркса).
- Виробничий корпус учбово-виробничого підприємства Українського товариства сліпих (вул. В.Чорновола, 30).
- Райагропостачання (вул. Промислова, 1).
- Спеціалізована пересувна мехколона №8 (вул. Піонерська, 86-а).
- Приміщення держнасіневої інспекції (вул. Пролетарська, 10-а).
- Приміщення районної ради товариства кролівників (вул. Димитрова, 54).
- Звенигородський сиркомбінат (вул. К.Маркса, 35-а).
- Міжколгоспний комбінат комунального обслуговування (вул. Щедрина, 26).
- Цегельний завод (хутір Червона, 95).
- Залізобетонний міст через р. Гнилий Тікич
- Водосховище і водозабор та ГЕС (гідроелектростанція). ГЕС не діє, гребля і шлюзи збереглися.
- Озеленено береги р. Гнилий Тікич.
- Середня школа ім. С.М.Кірова.
- Завод екологічного та медичного обслуговування (17 липня 1996р. перетворено на ВАТ "Моноліт").
- Райагробуд (міжколгоспбуд) - вул.Ватутіна, 11.
- Шляхове ремонтно-будівельне управління "85 (вул. Гулькіна,95).
- Будинок колгоспника (вул. Паризької Комуні,1).
- **До 2001 року ліквідовано:**
 - Аеропорт
 - Лазня (проспект Шевченка, 40)
 - Водонапірні станції: №1 (Остапа Вишні)
 - Диспансери: онкологічний (вул.. Комінтерна,46), протитуберкульозний (тублікарня вул.1 Травня, 21)
 - Санаторій для хворих з порушенням опорного апарату дитячий (поліомієлітній) - вул. Дзержинського,32
 - Інформаційно-вчислювальна станція (вул. Дзержинського, 40-а)
 - Станція човнів (на р.Гнилий Тікич)
 - Звенигородська дільниця Черкаської електромережі (вул. Кримського,37)
 - Чавуноліварний завод (вул. Дружби,8 - колишня Жданова)
 - Черкаський авторемонтний агрегатний завод (вул. Димитрова,17)
 - Контрольний пункт ДАІ (пр. Шевченка,121)
 - Клуб глухонімих (пр. Шевченка,23, Свердлова,32)
 - Бюро подорожей і екскурсій (вул. Кримського,37)
 - Цегельний завод промкомбінату Райпо №1 (на березі Гнилого Тікича, нижче колишньої тублікарні)

- Майстерні: по ремонту годинників (вул. Шевченка,8); ремонту взуття (вул. Шевченка,8); складної побутової техніки (вул. Шевченка,8); художня майстерня (пров. Островського,5).
- Редакція районного радіомовлення (пр. Шевченка,63)
- Ресторан "Ювілейний" (біля косяулу)
- Кар'єроуправління (пр. Шевченка,87)
- Сільськогосподарське профтехучилище №34 (вул. Димитрова,1) - приєднане до профтехучилища №16 (Кірова,38)
- **З 1946 по 1991 рік - добудовано, реконструйовано:**
 - Середню школу №1 (пров. Островського,3)
 - Школу №5 (вул. Енгельса, 51)
 - Школу №4 (вул. Піонерська, 23)
 - Художню школу (вул. Комсомольська, 2)
 - Колгоспний ринок: територія заасфальтована, над торговими рядами зведено накриття
 - Приміщення колишнього сільськогосподарського технікуму (вул. Димитрова) - після пожежі.
- **З 1946 по 1990 рік в Звенигородці були товариства, громадські організації, комітети:**
 - Міське споживче товариство (вул. Дружби,10)
 - Районне споживче товариство (вул. Енгельса,135)
 - Автолюбителів (вул. Кримського,35)
 - ДТСААФ (добровільне товариство сприяння армії і флоту, тепер товариство сприяння оборони України)
 - Добровільне пожежне товариство (вул. Енгельса,149)
 - Добровільне спортивне товариство "Колос"
 - Добровільне товариство "Знання"
 - Добровільне товариство любителів книги
 - Добровільне товариство Червоного Хреста (вул. Кримського,27)
 - Добровільне товариство кролівників (вул. Димитрова,54)
 - Товариство охорони пам'ятників історії і культури (пр. Шевченка,63)
 - Товариство мисливців і рибалок (вул. Енгельса,101)
 - Товариство охорони природи (пр. Шевченка,63)
 - Товариство рятування на водах (нині перетворене у рятувально-пошуковий загін)
 - Товариство бджоларів
 - Музикально-хорове (пр. Шевченка,43)
 - Комітет народного контролю
 - Райком Компартії України
 - Райком комсомолу
 - Райкоми профспілок
 - Працівників держустанов (пр. Шевченка,63)
 - Працівників торгівлі і споживчої кооперації (пр. Шевченка,53)
 - Працівників освіти, вищої школи і наукових установ (пр. Шевченка,27)
 - Працівників сільського господарства (пр. Шевченка,63)
 - Працівників культури(пр. Шевченка 63)
 - працівників місцевої промисловості і комунально-побутових підприємств (пр. Шевченка,25)

- Медичних працівників

• Не діють сьогодні (2001 рік)

Товариства: "Знання"; любителів книги; кролівників; охорони природи; комітет народного контролю; райком компартії України (старий); райком комсомолу.

• 1990 - 2001 роки

- Добудовано приміщення народного суду (2000 р.)

- 1 січня 1995 року на базі рай вузла зв'язку створено:

1. Звенигородський районний вузол електро- зв'язку "Звенигородка райтелеком"

2. Звенигородський районний вузол зв'язку.

- В червні 1994р. відкрито факультет Черкаського інституту управління бізнесом (в приміщенні санаторію "Радон")

- Вийшов перший номер газети "Звенигора" (засновник - виробниче комерційне товариство "Вікторія") - редактор В.Мицик. Виразала інтереси рухівців, Зелених, демократичних сил. (січень 1995р.)

- На початку 1995 року із Звенигородки почали курсувати до всіх населених пунктів замість звичайних автобусів автобуси-таксі (дві ходки на день). Ціна поїздки в один кінець (наприклад, до Гудзівки (5 км) - 21000 крб.)

- 15 лютого 1995 року в Звенигородці почав діяти кореспондентський пункт телестудії "Альт" (Випускалась програма "Звенигородські обрії").

- Перед приватизацією орендне Звенигородське виробничо-комерційне підприємство по побутовому обслуговуванню населення поділено на структурні підрозділи: "Силует", "Вербиченька", "Перукарня" (травень 1995р.)

- В жовтня 1995 року відкрито районний центр соціальної служби для молоді райдержадміністрації

- 3 грудня 1995 року відкрито територіальний центр соціальної служби для інвалідів (вул. Ангельса,156)

- 3 22 травня 1995 року від автостанції почався рух автотранспорту до населених пунктів у змішаному режимі: понеділок, вівторок, четвер, субота - як звичайно, середа, п'ятниця, неділя - як таксомотори.

- 24 серпня 1995 року в міському парку відкрито літній театр.

- На початку 1996 року стало відомо: швейна дільниця фабрики "Зоря" стала власністю трудового колективу;

- міська пральня - власністю малого підприємства "Автодизель"

- недобудовані будівлі оранжерейного господарства комунгоспу викупив на аукціоні міжгосподарський відділ капітального будівництва і реконструкції на селі (заново створена організація)

- власником свого майна став колектив "Ремпобуттехніки" (вул. Шевченка,12)

- В 1996 році в Звенигородці створено асоціацію підприємств і фермерів.

- В середині січня 1996 року в приміщенні колишнього телеграфу відкрито приватну аптеку "Аптека матері і дитини" (власник Зоя Василівна - ко-

лишня завідувач центральної аптеки №50).

- 28 березня 1966 року в колишньому приміщенні Будинку колгоспника (готель) по вул. Паризької Комуни відкрився Соцбанк.

- 3 липня 1996р. почала діяти медична фірма "Альтернатива" - стоматологічні послуги (вул. Комінтерна, 47).

- В жовтні 1991р. відбулася третя звітно-виборна конференція районної організації ветеранів (перша відбулась в жовтні 1987р. на якій головою ради районної організації ветеранів обрано Михайла Дементійовича Шевченка). На цій конференції головою ради обрано І.К.Вахоцького. У жовтні 1999 року відбулась шоста звітно-виборна конференція - головою ради обрано Ф.Т.Кислого.

- В січні 1997 року аптека "Матері і дитини" перебазувалась до готелю "Колос" на її місці відкрилась аптека "Калинка".

- 24 лютого 1997 року районній центральній бібліотеці присвоєно ім'я Юхима Степановича Кримського

- В березні 1997р. відкрито клуб інвалідів "Стимул" (вул. Ангельса,131)

- 1 квітня 1997р. ліквідовано харчокомбінат (пр.Шевченка,53)

- 16 квітня 1997р. перестали існувати дитяча установа №5 "Ялинка"

(вул.Кримського,43)

- 3 1993 року, в другу неділю вересня відзначається День міста Звенигородки.

- В Звенигородці діє філіал №2411 товарної біржі "Українська", яка надає послуги на продаж автотранспорту, нерухомості (вул. Пролетарська,92)

- В 2000 році стала до ладу Звенигородська автомобільна газонаповнювальна

компресорна станція на східній околиці міста (на шляху Черкаси-Умань)

- На цвинтарі, що біля базару, встановлено пам'ятний знак - хрест - данина пам'яті жертв голодовки (її тепер називають Голодомором) 1932-33 років

- Приміщення по вул. Комінтерна, 21 до 30-х років молитовний дім - єврейська

синагога. Потім - очне відділення районної лікарні. Після 1997 року повернуто єврейській релігійній общині.

- Відновлено будинок А.Ю.Кримського (з метою відкриття там музею)

- 1 червня 1997 року ліквідоване психоневрологічне відділення рай лікарні

(вул. Дзержинського,30)

- 27 - 31 травня 1997р. відбулась у м.Звенигородці перша міжнародна наукова

конференція сходознавців, організована Інститутом сходознавства імені А.Ю.Кримського Національної Академії України, підтримана ЮНЕСКО в рамках заходів по вшануванню 125-ої річниці з дня народження А.Ю.Кримського. В ній взяли участь вчені з Туреччини, Великобританії, США, Франції, Росії та інших держав.

- Первинні організації нових партій - Народно-го руху України (керівник С.Вихристенко), Зеле-

них (І.І.Демченко), Комуністичної партії України (перший секретар райкому В.З.Мазира), соціалістичні партії (Р.Б.Бублієнко) створені в перші роки проголошення незалежності України

- 27 травня 1997 р. відбулись установчі збори районної організації Народно-

демократичної партії України. Головою районної організації НДП обрано М.М.Рябокона

- Червень 1997р. - створено районну організацію СКМ (Соціалістичний конгрес молоді)

- В березні 1998 року створено організацію Спільки "Захист" на громадських засадах. Її завдання: правова освітньо-консультативна діяльність, допомога, зокрема, найбільш соціально незахищеними громадянами - безкоштовно.

- В жовтні 1998 року в м.Звенигородці створено жіночий клуб інтелігенції

"Тополина доля". На 7 листопада 1998 р. в ньому налічувалось 26 осіб. Президент клубу - Балан Валентина Дем'янівна.

- 26 червня 1999 р. відбулась установча конференція по створенню районної

організації соціал-демократичної партії України (об'єднаної) - СДПУ. Секретарем обрано В.В.Петрушевця.

- У вересні 2000 р. відкрито приватний діагностичний кабінет у Звенигородці в готелі "Колос".

- В листопаді 2001р. відкрито ще один комерційний банк - "Приватбанк" (вул. Енгельса, 142)

- Біля лісгоспзагу, на шляху Звенигородка-Черкаси, споруджується молитовний Дім якоїсь релігійної конфесії (їх зараз в місті багато).

Хочу розповісти про деякі зміни, що залишились у моїй пам'яті, про які чув від старожилів міста. Почну з вулиці проспект Шевченка. Таку назву вона має сьогодні. В попередні ж роки, відколи знайомий з містом, ця центральна магістраль мала такі назви: 25- Жовтня, Сталіна, Жовтня. А ще раніше, до Жовтневої революції 1917 року, як мені відомо, називалась Проспектною.

• **Автостанція** - будівля на проспекті Шевченка, №1-а, для обслуговування пасажирів. Одна з кращих в області. Через неї проходило в середньому 180 автобусів за добу (до 1991 року). Пристосована вона під автостанцію в роки підготовки до святкування 50-ї річниці Великої Жовтне-

вої соціалістичної революції (1961 рік). Ще раніше в цьому приміщенні містилась спортивна школа.

Справжнє призначення споруди - культове. Це знаменитий Звенигородський католицький храм - костюл, який будувався протягом 22 років стараннями останньої старости міста Соломії Солтик і став до відправи в 1808 році. Майстром на будівництві був Йосип Шляхетко з Хлипнівки. Про це я взяв, прочитавши спогади "Остання звенигородська старостина", в перекладі з польської Станіслава Лячинського.

Сьогодні автостанція перебуває в "гостях" у костюлу. На клопотання католицької громади уряд прийняв рішення про повернення їй храму. На другому поверсі вже ведуться релігійні відправи. На нижньому поверсі ще діє автостанція до тих пір, як їй перейти до нового приміщення.

Поруч костюлу - корпус обласної авто школи (проспект Шевченка, №1), збудований після другої світової війни для підготовки кадрів для народного господарства країни (на території, колись належній костюлу).

Під час переобладнання костюлу під автостанцію утворилась площа, на одній з ділянок якої розбито скверик, через який веде доріжка до входу в автостанцію, а тепер вже можна говорити - до костюлу. В скверіку встановлено пам'ятник молодому Тарасу Григоровичу Шевченку. До речі, це єдиний в Україні пам'ятник молодому Тарасу. Автором його є Петро Остапенко. Багато зусиль до відкриття пам'ятнику доклав тодішній голова міськвиконкому М.М.Павленко.

Тепер почнемо рухатись по праву сторону проспекту імені Шевченка в напрямку на Черкаси.

Натрапляємо на кафе буфетного типу. Відкрито воно власником в перший період перебудови - дозволу на відкриття приватної торгівлі (1989-91 рік). Кілька разів перепродавалось. Обслуговувало пасажирів автостанції. Кілька років на замку. Очевидно, збанкрутіло.

Поряд одноповерхове приміщення теж замкне. Ще кілька років тому тут містився приватний бар - в одному крилі, в другому - майстерня по виготовленню столярки. А в радянські часи тут була єдина в місті лазня. Поблизу бані збудовано пральню. Таким чином, діяв банно-пральний комбінат. З будівництвом нової лазні (поблизу стадіону ім. Т.Г.Шевченка) стара лазня перестала обслуговувати жителів міста. Пральня в 1996 році продана на аукціоні за 780 мільйонів карбованців. Власником її стало мале підприємство "Авто дизель". До речі, звенигородці добрий десяток років не муються в лазні. Новозбудована діяла не довго. Під час приватизації збанкрутіла. Тільки стіни та двері й віконні проєми нагадують, що тут існувала колись солідна споруда. Незабаром зникне й цей слід.

• Трохи далі від колишньої лазні - одноповерховий будинок (проспект Шевченка, №4), з загартованими вікнами, видно недавно капітально відремонтований, обнесений надійним муром. Вивіска: "Запчастини". Значить, магазин приватний. Власник придбав цей будинок на одному з аукціонів, що оголошувались, починаючи з серпня 1995 року з початковою вартістю в два мільярди кар-

бованців. Останнім тут містилося радіо ательє "Славутич". Ще раніше - зубопротезний кабінет і протитуберкульозний диспансер.

• Через дорогу (проспект Шевченка, №6) - між-районне відділення по прокату кінофільмів. У дворі - вагон-майстерня (приватна) по ремонту автомобілів.

До хрущовської "відлиги" (1953 рік) це була в'язниця, збудована ще до 1917 року. Зокрема, тут відбували покарання деякий час засуджені до 25 років ув'язнення.

• Жилий будинок (проспект Шевченка, №10-а). Тут в свій час містилась дирекція кіномережі. В 1956 році перемістилась в збудований кінотеатр "Україна" (проспект Шевченка, 40-а).

• **Будинок школяра** (проспект Шевченка, №10) - одна з найдавніших кам'яних будівель міста. Збудована ще до радянських часів як казначейство. Тривалий час тут містився виконком районної Ради депутатів трудящих. Це приміщення я побачив вперше в 1934 році. 1 грудня ц.р. був вбитий С.М.Кіров. З нагоди цієї події біля райвиконкому відбувся багатолюдний мітинг, в якому взяли участь учні шкіл міста. Другий раз - в 1949 році, як делегат 9-ої конференції районної партійної організації, що відбулась у вересні в актовій залі райвиконкому. До речі, на цій конференції був обраний першим секретарем райкому партії Стафійчук - найпопулярніший з секретарів, пізніше голова Київської області Ради депутатів трудящих. Будинок школяра мав і інші назви - Будинок юннатів, Будинок юних піонерів, Будинок дитячої творчості. В лютому 1944 року тут містився штаб 20-ї стрілецької дивізії. Про це нагадувала меморіальна дошка на цьому будинку. Її вкрали "заготівельники" металолому в роки приватизації.

А ця монументальна споруда - районний народний суд. Будівництво її почалося в 1991 році на кошти забороненої Компартії України. Останні опоряджувальні роботи закінчились лише осінню 2001 року. На місці, де велось будівництво, стояв нежилий приватний будинок. З року в рік він руйнувався. Псував вигляд міста. Як колишньому депутату міськради, мені було відомо, скільки зусиль доклав виконком, щоб домовитись з власником, який проживав у м. Дніпропетровську, щодо знесення будівлі. Та власник погодився обміняти розвалюху тільки на квартиру в благоустроєному будинку. Не знаю, як було влаштовано цю справу, але площадка для будівництва приміщення народного суду була підготовлена.

• 110-квартирний, п'ятиповерховий житловий будинок (проспект Шевченка, №16). Праве крило - центральна районна аптека №50. Ліве - магазин коопунівермагу "Техніка". Став до ладу незадовго до проголошення Незалежності України. Там, де тепер аптека, раніше був будинок, в якому в різний час розміщались: редакція райрнної газети (до 1932 року), ЖЕК (житлово-експлуатаційна контора), транспортне агентство по обслуговуванню населення (паливом: вугіллям, брикетом, дровами). Там, де магазин "Техніка", частина подвір'я колишнього промкомбінату райспоживспілки. В червні 1997 року магазин "Техніка" пе-

репрофільовано (продаж чоловічого та жіночого одягу, взуття, парфюмерно-косметичних товарів, галантерейних виробів, електротоварів фірми "Філіпс". Решту території 110-квартирного будинку займали житлові будинки.

• Триповерховий корпус колишнього районного комбінату побутового обслуговування населення Будинок побуту (вул. В'ячеслава Чорновола, колишня К. Лібкнехта, №2) - теж триповерхове приміщення) - його філія до проголошення незалежності України служили міцною базою для служби побуту. Майстерні побуту було відкрито майже в кожному селі.

Частина території побут комбінату по проспекту Шевченка є частиною території колишнього промкомбінату з його цехами і складськими приміщеннями (багато років директором тут був Б.Л. Сирота).

В 1995 році райпобуткомбінат реструктуризовано: на "Вербиченьку" (колишній Будинок побуту), "Силует" і "Перукарня". Потім ці підрозділи комбінату приватизовано трудовими колективами і стали відкритими акціонерними товариствами. Наприклад "Вербиченька" перетворилася у ВАТ "Послуги" з наміром шити легкий і верхній одяг і ремонтувати його; вив'язати сукню, джемпер; поремонтувати трикотажну річ; зробити жіночі зачіски; виготовляти сидіння для автомобілів, шити чохли для них. Фотографування. Прокат.

Та наміри ці не зовсім здійснились. Виробництво продукції і послуг скоротилися (відсутність обігових коштів). З'явилося чимало конкурентів - відкрилась мережа приватних шевських майстерень, відкрито приватні парикмахерські і т.д. Поки про всі три акціонерні товариства існують, використовуючи всі можливості для виживання, включаючи і надання в оренду виробничих площ, що звільнюються. Наприклад, цього року в акціонерному товаристві "Силует" ремонтують тільки взуття і одяг (в невеликих обсягах). Решта площ орендована під нічний бар, магазин господарських товарів, філію ветеринарної аптеки. В селах приміщення побутових майстерень розпродуються. Із директорів колишнього комбінату побутового обслуговування населення відома М.К.Добендо.

До забудови комбінату побутового обслуговування тут було і приміщення

• П'ятиповерховий багатоквартирний житловий будинок (проспект Шевченка, №28) здано в експлуатацію напередодні проголошення незалежності України. Споруджений на кошти будівельного кооперативу. Заселений, не чекаючи закінчення опоряджувальних робіт в приміщеннях, призначених під магазин, та впорядкування території.

В 2000 році пощастило продати недобудовані магазини. Власники їх докладають чимало зусиль до впорядкування в приміщеннях і території навколо них. Один з них - гастроном "Звенигора" вже торгує. Незабаром до ладу стануть ще два.

• **Кінотеатр "Україна"** (проспект Шевченка, 40-а). Збудований в 1956 р. Я був присутнім на мітингу в день відкриття його. Для жителів міста - це була подія, бо, як сказав на мітингу перший секретар райкому партії Міненко, це перша ново-

будова культурно-просвітницького напрямку в місті.

В цьому приміщенні поселилась і дирекція кіномережі, яку на протязі багатьох років очолював О.Є.Єрусалимський. На місці кінотеатру було старе приміщення районної бібліотеки. До 1990 р. тут завжди було людно: відвідували звенигородчани і денні, і вечірні сеанси, сеанси для дітей. Нині ж на сеансах буває по 5-10 осіб. Здебільшого демонструються закордонні фільми. Приміщення кінотеатру обшарпане. На ремонт не вистачає грошей. В 2001 році вже велась мова про закриття його. Та через кілька місяців знову почав діяти (хоч ремонт не проводився).

- **"Гастроном"** - двоповерхове приміщення, збудоване в післявоєнний час згідно з 25-річним планом забудови міста. На другому поверсі - магазин "Дитячий світ", якого зараз вже не існує. На першому поверсі торгівля продуктами, що "животіє", ліквідовано і кафетерій, що містився на першому поверсі магазину.

- **Кафе-бар "Сніжинка"** куполоподібна споруда - фірмовий магазин акціонерного товариства "Звенигородський сироробний комбінат" (тоді директором був І.Ю. Титаренко), створеного на базі сироробного комбінату в перші роки реформування економіки (перехід на ринкову). Торгує успішно. На місці спорудження кафе були невеличкі житлові будинки (один з них, належав, пам'ятаю, родині Люшневських).

- Двокриле, чотири і триповерхове приміщення районного вузла зв'язку, будівля сучасного типу. Тут містились: пошта, телеграф, телефон, агентство "Союздрук". Збудоване за 25-річним планом розвитку міста. Будувався з перспективою встановлення потужної телефонної станції і впровадження нових видів зв'язку.

- Триповерхова будова - крило по вулиці Енгельса, чотириповерхова - по проспекту Шевченка.

З 1 січня 1995 року на базі районного вузла зв'язку створено два підприємства: Звенигородський районний вузол електрозв'язку "Звенигород-карайтеком" (директор О.В.Кобринський) - телемережа, радіофікація, міжміський телезв'язок і Звенигородський вузол зв'язку (директор П.А. Чеховський) - поштовий зв'язок.

Запланованого в свій час розвитку мережі зв'язку повністю виконати не пощастило. Приміщення районного вузла зв'язку виявилось занадто просторим для розміщення власних служб. І вжедесь з 1990 року обидва новостворені підприємства почали здавати в оренду вільні площі іншим установам і службам. В 2001 році, наприклад, містились: комерційний банк "Аваль"; приватна аптека "Калинка"; контора районного пенсійного фонду; контора приватного нотаріуса; бюро технічної інвентаризації; кабінет районної організації соціалістичної партії; приватний магазин "Все для жінок". Йде підготовка до приватизації підприємства "Укртелеком".

- **Готель "Колос"** (і прилегла територія) - теж дитя 25-річного плану розвитку міста, збудований в 50-і роки радянської влади. "Колос" після спорудження було віднесено до третьої категорії.

З роками "Колос" почав втрачати якості готелю. Все менше й менше стали користуватися його послугами люди. Один час виручали інваліди з

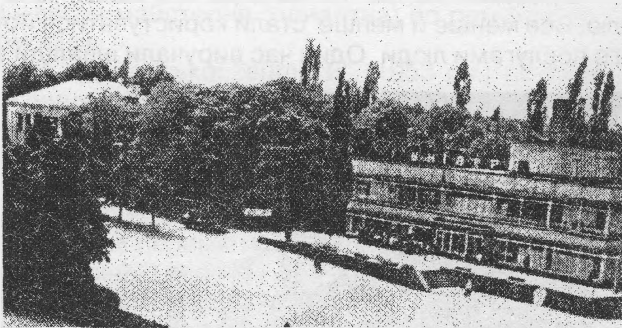
усієї області, що проходили курси водіїв автотранспорту при місцевій авто школі і користувалися послугами готелю. Сьогодні тут міститься: приватна "Аптека матері й дитини"; приватний діагностичний кабінет; приватна юридична консультація; приватний кабінет стоматолога; кіоск ветеринарної медицини; брокерський пункт Черкаської таможні; ксерокопія; абонентська служба комбінату комунального обслуговування населення; приватний фотограф; кафе.

На території теперішнього готелю розміщувалась велика торговельна база (до 30-х років). Буваючи на базарі з батьками, я бачив гори порожніх ящиків, які чи в 1928 чи в 1929 році загорілися. Пожежа була такою великою, що відблиски її було видно і в моїй Гудзівці. Від батька я чув, що то був навмисний підпал, щоб замести сліди крупної розтрати. В нашій сім'ї ще довго згадувалась ця подія і результати суду над підпальовачами.

В приміщеннях, що залишилися після пожежі і до наших днів, розміщувались різні торговельні точки, остання з них міськкоопторг райспоживспілки.

Перед готелем є велика клумба. На тому місці в радянські часи був двоповерховий магазин "Дитячий світ", а до встановлення радянської влади приватна аптека Островського. Я був присутнім на засіданні виконкому міської Ради депутатів трудящих, на якому приймалось рішення про знесення "Дитячого світу" в зв'язку з будівництвом готелю. Запам'яталося розпорядження голови виконкому Б. Георгієва завідувачому комунгоспу: "Через два дні, щоб магазину не було". Та минуло два місяці, аби зруйнувати стіни, застосовували й трактори. Довелось звернутись до жителів міста по допомогу, пообіцявши їм цеглу в обмін на роботу. Таким міцним був будинок (на ньому була позначка: 1910).

• **Універмаг "Звенигородчанка"** - належав до об'єднання "Коопунівермаг". Приміщення дво-поверхове. Переважають великі скляні вітрини.

Гарне, світле, просторе - сучасного типу. Став до ладу в 50-60 роках радянської влади. В наші дні торгівля занепала.

• **Колишній райком Компартії України.** Приміщення двоповерхове, ліве крило добудовано за рахунок дитячого скверу десь у 80-і роки. Праве крило збудовано в перші післявоєнні роки.

Райком партії ліквідовано в серпні 1991 року згідно з Указом Президії Верховної Ради України. Останній склад райкому партії:

перший секретар - Чернишенко Микола Купріянович;

другий секретар - Шкарупілий Олексій Сергієвич;

секретар - Паніван Галина Василівна;

завідуючий оргвідділом - Харитоненко Микола Григорович;

зав. відділом пропаганди - Петрушевець Володимир Володимирович;

зав. загальним відділом - Бабченко В.В.;

зав. сільськогосподарським відділом - Горстка В.І.;

голова парткомісії - Попов Володимир Єгорович;

зав. сектором обліку - Федина Ніна Григорівна.
Інструктори:

Бакал В.І., Грибук Л., Кожушко В.К., Піддубник В.П., Якубенко І.Є., Кисіль О.М., Степаненко Г., Глушенко М.В., Горовий Ю.Г., Мельник П.М.

Кабінет політосвіти:

Гарашенко О.М. - завідувач, Петренко Анатолій Володимирович - лектор, Меленний В.Д. - консультант.

Секретар-машиністка Козуб Г.А.

Бухгалтер - Рубан Марія Іванівна.

Тепер у цьому приміщенні: відділ народної освіти районної адміністрації; районний відділ ЗАГС; районна бібліотека для дорослих імені Ю.Кримського; районна бібліотека для дітей; магазин для наречених.

На площі, де розміщується колишній райком партії і прилеглий до нього дитячий сквер, був базар, де продавались продукти харчування. Коні, корови, свині, словом, худоба продавались на торговиці або ще казали: "на ярмарку" (теперішня територія колгоспного ринку).

• **Базар** був багатолюдним, багатоголосим, багатобарвним. Вперше на ньому я побував у віці 7 років, коли мої батьки приїжджали сюди власною підводою. Пізніше з'явилась довга-довга будівля, з боку теперішньої вулиці - проспект Шевченка. Що там було, не знаю. Але добре пам'ятаю, що на стіні метровими літерами охрою було виведено: "Церобкоп". Після війни на обох кінцях "Церобкопу" залишились обломки цієї споруди, обладнані під магазини: один торгував рибою, другий дріжджами і були пізніше знесені у зв'язку з будівництвом приміщення райкому Компартії. Дитячий скверик було закладено, мабуть, в 1948 році, коли по всій Україні йшла кампанія по озелененню населених пунктів та насажденню польових лісових смуг - заслону проти засухи.

Призначався скверик під місце відпочинку дітей. Обладнувались тут качелі, гірки, каруселі. Та минав рік - дригий і все це руйнувалося, кудись зникло. Знову починали облаштовувати площадку...

В цьому році, як повідомлялось у районній газеті, скверик орендувала місцева підприємниця з метою там організувати відпочинок дітей. Чи вийде щось з цього? За власні кошти може пощастить налагодити задумане.

• **П'ятиповерховий будинок** (проспект Шевченка, №74). Називаю споруду тільки тому, щоб нагадати, що на цьому місці до війни і після війни був продуктовий магазин, а після війни - перша в місті автобусна станція.

• **Стела.** Споруджена в честь зустрічі 1-го і 2-го Український фронтів, які замкнули кільце оточення крупного угруповання німецьких військ під час Корсунь-Шевченківської наступальної операції радянський військ.

• **Середня школа №3.** Так і проситься написати "середня школа імені С.М. Кірова", бо з цією назвою зв'язана доля не одного покоління звенигородчан. Отже, в цьому приміщенні, збудованому в дореволюційний час і добудованому в радянський час, містилось колись комерційне училище.

В лютому 1918 року з метою встановлення Радянської влади в Звенигородці було створено революційний комітет. На 22 лютого ревком скликав перший на Звенигородщині повітовий з'їзд Рад. Зібрався він у приміщенні комерційного училища. Закінчити свою роботу з'їзд не зміг, бо був розігнаний місцевими петлюрівцями і загonom вільного козацтва з Гусакового.

Весною 1918 року Звенигородку і повіт зайняли австро-німецькі окупанти, запрошені на Україну гетьманом Скоропадським. В місті розкварти-

рувався Баварський полк драгунів німецької армії. Значна частина їх (близько 600) розмістилась у комерційному училищі та у військовому складі. Як відомо, їх розгромили в червні 1918 року учасники Звенигородсько-Таращанського повстання.

Від жителя міста Теліженка А.Ф. я чув, що в 1926 році в колишньому комерційному училищі була технічна школа і що він навчався в ній. Очевидно, через рік-два тут відкрилась нова, загально-освітня школа, яка незабаром перетворилась в першу в районі середню школу. До неї я вступив 1937 році, як до середньої зразкової школи і закінчив навчання в ній в 1940 році. Прийом до цієї школи з 1937 р. проводився на конкурсній основі - за результатом свідоцтв за семирічну освіту не тільки з семирічних шкіл міста, а й з сіл району. Восьмих, дев'ятих і десятих класів було кілька. Я, наприклад, почав навчання у восьмому "Б" класі, а був ще й клас "Г".

В той час школа мала найкращу матеріальну базу, найдосвідченіші вчительські кадри (з інститутською освітою).

Багатьом пам'ятні імена Заслуженого вчителя республіки М.М.Жакова, В.Г. Михалевського, Якова Михайловича Заліського, Йосипа Михайловича Козленка, Параски Петрівни і Івана Петровича Кучеренків, Григорія Соломоновича Скалецького, випускника цієї школи Дмитра Автономовича Бугайова.

З 1935 року школа носить ім'я С.М.Кірова. Під цим ім'ям школа переведена в новозбудоване просторе приміщення (70-80 роки), споруджена при сприянні першого секретаря Черкаського обкому Компартії, депутата Верховної Ради СРСР Андреева.

Старе приміщення школи імені С.М.Кірова було надане середній школі №3 (з навчанням російською мовою) у зв'язку з будівництвом на її місці великого приміщення під філію Держбанку, Ощадбанк і контору пересувної механізованої колони №2 (Островського, 3 - Енгельса, 142).

В 2001 році банк "Україна" збанкрутів (працює ліквідаційна комісія), кому дістанеться приміщення поки невідомо. На своєму місці - Ощадбанк.

Контору МПМК -2 зараз орендують: податкова інспекція, нотаріус, державна інспекція охорони природи. З листопада 2001 року банк "Приватбанк".

• **Стадіон імені Жовтневої революції.** Збудовано на околиці міста, силами громадськості з врахуванням подальшого розвитку Звенигородки

в 60-70 роки. Пустував після будівництва і зараз пустує.

• **А тепер - ліва сторона проспекту Шевченка.** Поруч з автостанцією (костюлом) і авто школою - ресторан "Ювілейний" (проспект Шевченка, №3). Збудований в 60-70 роки для обслуговування пасажирів, що проїжджають через Звенигородку. Зараз ресторан не діє. В приміщенні розташовано два кафе: "Ювілейне" і "Кондитерське".

• Житлові будинки (проспект Шевченка, №№11 і 11-а). На цьому місці височіла Успенська церква. Вперше біля неї побував у 1934 році, коли учні шкіл міста брали участь в мітингу з нагоди вбивства С.М.Кірова. Детальний опис церкви та як в ній велась служба читав у 1987 році в книзі "Дальмахне крилом" - спогади Юрія (Івана) Кобилицького - нашого земляка, літературознавця, професора.

• Житловий будинок по проспекту Шевченка, №33. Згадую його тому, що це був один з перших п'ятиповерхових будинків (разом із будинком №35), збудованим у 1966 році і який поклав початок серії подібних житлових будинків, споруджених до проголошення незалежності України. На місці будинку №33 був колись приватний будинок П'ятигорського.

Характерним у наші дні є те, що не залишилось жодної квартири на першому поверсі: всі вони після приватизації продані і зараз в них містяться: магазин, приватна аптека, приватний кабінет стоматолога.

• **Районний Будинок культури** (проспект Шевченка, 43). В роки підготовки до відзначення 5 - річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції приміщення старого Будинку культури реконструйоване.

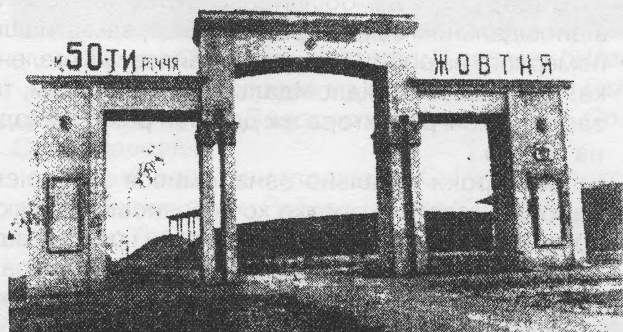
В наші дні теж здає в оренду деякі кімнати. Наприклад, під приватний магазин "Меркурій", приватну шевську майстерню; залу для глядачів часто орендують релігійні громади, різні провидиці - Христа, Влада та ін.

• Комплекс громадського харчування - ресторан "Тікич" (проспект Шевченка, 57), їдальня, кухня.

Комплекс споруджено у 80-і роки. На його місці мистився ряд установ:

1. Відділення Держбанку (вул.Жовтня, 51)
2. Центральна аптека (в одному будинку з відділенням Держбанку)
3. Редакція районної газети "Шевченків край" (Жовтнева, 53)
4. Продуктовий магазин, книгарня, їдальня.

• **Районна аптека.** Після знесення перебудовалась в новозбудоване приміщення по проспекту Шевченка, 99, а потім - теж в новозбудоване приміщення по проспекту Шевченка, №16 з назвою центральна районна аптека №50. Аптека ж по вул. Проспект, №99 спочатку стала аптекою готових лікарських форм, потім перетворилася в аптечний пункт №41. Звільнилося багато виробничих площ. На їх місці відкрито приватний гастроном, приватна шевська майстерня "Конкурент", магазин "Продукти" і "Славутич".

Газета "Шевченків край" та друкарня. Засновниками газети виступили районна Рада народних депутатів і трудовий колектив редакції. "Шевченків край" газета районної Ради і районної державної адміністрації. 2001 року трудовий колектив редакції уже не числиться в засновниках. В 1969 р. газета нагороджена Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

Що ж до районної друкарні, то вона розміщувалася в тому приміщенні, що й редакція газети. До того ж загальне керівництво і газетою, і друкарнею очолював редактор (в друкарні замість завідувача чи редактора був старший робітник).

В 1949 році друкарня відокремлена від редакції, спочатку нею керували завідувачі, а потім - директори.

З 1949 року почалось технічне переобладнання друкарні. Всі наявні механізми електрифіковані. Замінено шрифти. З'явилися строковідливні машини "Лінотип". Першою серед районних друкарень наша друкарня освоїла офсетний друк. Встановлено ротативну машину. В останні роки звичне місце зайняв комп'ютер.

Сьогодні це сучасне поліграфічне підприємство. Яке з 1 червня 1996 року замість "Звенигородська районна друкарня Черкаського облуправління по пресі" носить назву "Звенигородське поліграфічне підприємство комітету в справах преси та інформації Черкаської обласної адміністрації", директор В.І.Невмий.

Колишнє приміщення редакції і друкарні було старезним. В ньому працювати вже ставало все небезпечніше. Редактори почали все настійніше вимагати збудувати щось нове. Районні начальники радили звертатись до обласних і республіканських керівників. Останні відповідали: це справа місцевого райкому партії і райвиконкому. Редактори не відставали. І ось, нарешті, врахувавши, що наближається 150-та річниця народження Т.Г.Шевченка і що не можуть на батьківщині поета випускати газету в аварійному приміщенні лід скреснув. Стало відомо, що на базі районної друкарні заплановано відкрити об'єднану друкарню для випуску газет кількох районів та дали згоду на будівництво нового приміщення редакції і друкарні за типовим проектом. В зв'язку з цим запросили фотографії з аварійного приміщення, довідки про його вік і т.д.

Як заступнику редактора, мені доручили зібрати ці дані й відповідні документи. Щоб встановити вік приміщення довелося звернутись до найстарішої людини в місті Жигуна. Ось що він розповів мені: йому 88 років, а коли було 10, то він пам'ятає, що в тому приміщенні жив і торгував вином купець Беккер. Для зберігання вина Беккер обладнав три льохи. В одному з них - друкарня зберігала запас паперу і фарб. Інших не було видно, та що вони існували насправді, переконалися пізніше: коли друкарня добудовувала своє приміщення і коли велись підготовчі роботи для спорудження комплексу громадського харчування.

Отже в 90-ті роки в Звенигородці, по вулиці Дзержинського 28, з'явилося нове двоповерхове, просторе і світле приміщення за типовим проектом. В ньому на нижньому поверсі - поліграфічне підприємство, на верхньому - редакція районної газети "Шевченків край".

Добрий десяток років вони успішно співпрацювали. І ось 21 листопада 2001 року стало відомо: редакція перебазувалась до Будинку Рад на місце центру зайнятості населення (він переїхав у реконструйоване приміщення по вул. Кримського), а в приміщення, що його займала редакція - пенсійний фонд (до цього орендував приміщення в районному вузлі зв'язку).

Нині в районному поліграфічному підприємстві друкуються газети Лисянського, Катеринопільського, Тальнівського, Шполянського, Корсунь-Шевченківського районів та м.Ватутіного.

Редакція районної газети "Шевченків край"

З цим старезним будинком за старою адресою вул. Сталіна, вул. Жовтня №53 зв'язано багато років мого життя. Вперше я побував у ньому 1932 році, десятирічним піонером, якого Гудзівська початкова школа в супроводі вчителя Русалівського послала на районний зліт. Після закінчення зльоту для його учасників було влаштовано обід в приміщенні майбутньої редакції. Пам'ятаю, столи тут довгі, виготовлені з грубих дощок, не покритих ні клейонкою, ні скатертиною. Обід був "царський" на той час: банка консервів "Бички" (які я бачив і їв уперше) і грамів 300 хліба (була ж голодовка). Після обіду нас повели на концерт ілюзіоніста Кіо в так званому зеленому театрі у міському парку. До вечора я так зморився, що вчителів довелося нести мене додому на руках.

В 1937 році, будучи випускником Звенигородської школи №2, я побував у другій половині цього будинку, на екскурсії в районну друкарню. Там побачив, як з спеціальних ящиків вилітають свинцеві літери і складають одна до одної, як друкують тексти на друкарській машинці, яку приводили в дію руками (крутили колесо).

В 1947 році, будучи у відпустці з армії, відвідав це приміщення, в якому замість їдальні містилась редакція районної газети і в ній працював відповідальним секретарем мій шановний вчитель Йосип Михайлович Козленко. Друкарня, як і раніше, займала другу половину будинку.

В 1948 році я демобілізувався і став працювати відповідальним секретарем редакції, замістивши померлого на роботі Йосипа Михайловича Козленка. І працював то відповідальним секретарем, то заступником редактора аж до 1983 року - виходу на пенсію.

За ці роки детально ознайомився з історією районної газети і коротко хочу розповісти. В лютому 1999 року громадськість міста і району відзначала 80-річчя з дня виходу першого номера.

Свій відлік вона веде від газети "Комуна", яка

побачила світ 14 лютого 1919 року - в рік встановлення радянської влади на Звенигородщині (редактор І.Я.Чижов).

Потім були "Вісті" (готувала до друку колегія, до складу якої входили М.Є.Єфремов, І.Федорчук, Зорін, І.Гуревич), "Селянська біднота". З 1923 року районна газета не виходила, бо Звенигородський район з 1923 по 1925 рік належав до Шевченківського округу (з центром у м.Корсуні), а з 1925 по 1930 рік до Уманського округу.

В 1930 році, 5 жовтня, побачила світ газета "Соціалістичний наступ".

Серед редакторів 1931 року - С. Кальманович, Л.Орлик, 1932 р. - П.Руденко, 1933 р. - В.Бруч, Д.Ніколенко, 1936 рік - А.Лозько, з 17 вересня 1937 р. - Ю.С.Лушпенко.

З 1 червня 1938 року (№20) "Соціалістичний наступ" став називатись "Більшовицькою трибуною" (редактор Ю.С.Лушпенко, а з вересня 1939 року - А.Ф.Гоєнко). "Більшовицька трибуна" виходила до липня 1941 року (до окупації району німецько-фашистськими загарбниками).

28 січня 1944 року м.Звенигородку і частину території району звільнено від загарбників. В березні 1944 року відновила вихід газета "Більшовицька трибуна" (її очолювали тимчасово працівники райпарткому).

В серпні 1944 року почала виходити газета "Прапор перемоги" (редактори А.Ф.Гоєнко, М.П.Тараненко, Г.О.Суржко), яку в червні 1962 року перейменовано в "Шевченків край" (редактори І.О.Суржко, В.О.Петров, Т.С.Рябова, Р.Г.Білецька).

Газети "Комуна", "Вісті", "Селянська біднота", "Соціалістичний наступ", "Більшовицька трибуна", "Прапор перемоги", "Шевченків край" до січня 1963 року - органи районних партійних комітетів і районних Рад депутатів.

Газета "Шевченків край" з 1 червня 1962 року по 25 січня 1963 року - орган Черкаського обкому Компартії України (коли були об'єднані Звенигородський, Катеринопільський і Лисянський райони. Редактор Г.О.Суржко.

З 25 січня 1963 року по 31 серпня 1991 року газета "Шевченків край" знову орган районного комітету Компартії України і районної Ради народних депутатів (редактори Г.О.Суржко, В.О.Петров, Т.С.Рябова).

31 серпня 1991 року, коли була заборонена Компартія, газета "Шевченків край" вийшла як громадсько-політична газета Звенигородщини (безпартійна) - редактор Т.С.Рябова).

*Спогади проілюстровані фотографіями з альбому подарованого музею М.О.Рябоненком.
ЗКМ ОФ 6745 (6746-6755)*

1983- рік Колектив редакції газети "Шевченків край"

Перший ряд (справа на ліво) Рябоненко Галина Олександрівна, Рябоненко Михайло Олександрович, Хоменко Володимир Михайлович, Солончук Людмила Василівна, Лячинський Станіслав Станіславович,

Другий ряд Тарнопольська Світлана Олексіївна, Чадний Анатолій Васильович, Солончук Михайло Васильович, Рябова Таміла Степанівна, Рябоненко Олена Василівна, Власенко Олена Яківна, Герелес Лідія Максимівна.

**Фото Віктора Іванчука.
ЗКМ ОФ 7296**

Повернути із забуття

Рижанівка вперше згадується наприкінці XVII століття. Вона лежить в низині, де протікає невеличка річечка Нікуди, яка бере свій початок на півночі села та живить на своєму шляху шість ставків. Потім за селом зникає "в нікуди".

Від забарвлення ґрунту ніби й походить назва села. Коли чумаки проїжджали через село, вони зупинялися на Рижанівському ринку, який славився у самому Києві.

Подорожуючи далі, вони розповідали про цей мальовничий край у інших містах та селах. Коли їх запитували, як зветься село, вони відповідали "Рижанівка". Так і називали село Рижанівкою.

У 60-х роках XIX століття Рижанівка була містечком. У 1900 р. село входило до Чижівської волості. Тоді тут налічувалось 4815 осіб. У селі було 5 поміщиків, вони і церква мали понад 3000 га землі. Селяни працювали наймитами у багатіїв, євреї займалися ремеслом і торгівлею.

У 1900 році на черговій сесії Повітового земського зібрання були виділені кошти на будівництво в містечку Рижанівка земського шпиталю.

У 1905 році відкрито земський шпиталь на 26 ліжок. Працювало пологове та хірургічне відділення. Щороку Повітова управа звітувала Повітовому земському зібранню про медичний персонал на лікувальних пунктах та відділеннях, про кредити на утримання сільських лікувальних пунктів.

На утримання виділялися кошти, зокрема, у 1914 році по Рижанівській лікарні було виділено 2540 крб на стаціонар.

Жителі села переказують, що в селі були горілчаний і фарфоровий заводи, школа і дільнична лікарня з операційним залом і пологовим відділенням.

Збудували і будинок для медперсоналу - окрім лікаря 1915 року в штат лікарні входили три фельдшери та акушерка. Жалування дільничного лікаря за рішенням земського зібрання було збільшено до 1500 рублів.

На 1916 рік асигнування на лікарню становили 4255 рублів. Найбільші асигнування - 1280 рублів припадали на харчування хворих, утримання економки і прислуги.

З 03.06.1925 р. по 15.09.1930 р. Рижанівка була районним центром.

Війна не оминула і наше село, 235 жителів із 400 мешканців села, які пішли на фронт, загинули, 135 нагороджені орденами і медалями.

У роки війни своєрідним центром руху опору в Рижанівці стала лікарня. Головний лікар, чех за походженням, переховував тут дівчат і юнаків, яким загрожувала відправка до Німеччини, а потім переправляв окремих до партизан у Пехівський ліс. Маючи радіоприймач, приймав зведення Радінформбюро, сам виготовляв листівки і розповсюджував їх серед населення. Цей історичний факт схвилював і водночас зацікавив. Тому почала збирати інформацію та записувати свідчення про ті події, якими хочу поділитися з широким загалом.

Драчук Тетяна Іванівна, 1929 р. н., жителька села Рижанівка.

Тетяна Іванівна, не дивлячись на її поважний вік

(89 років), добре пам'ятає про те, як перед війною в село приїхав лікар зі своєю сім'єю. У селі всі називали його грузином. Чоловік був середнього зросту, міцної статури, зі смуглим обличчям, густими чорними бровами і вусами та гучним голосом.

Ім'я і прізвище запам'ятала на все життя - Сава Михайлович Ювичевич. Він був дуже кваліфікованим лікарем, оперував хворих, надавав допомогу порадами і навіть коштами. Його дружина Ольга Степанівна, вродлива блондинка, високого зросту, певно, була значно молодшою за чоловіка. Запам'яталася привітною, веселою, а ще тим, що одягалася вишукано. Ольга була акушеркою, приймала пологи, видно, що любила дітей, бо часто новонароджених доправляла додому на своїх руках, навіть пропонувала, яким іменем назвати немовля. Сім'я була видна, заможна і швидко адаптувалася в селі через гарне ставлення до людей.

Та найбільше запам'ятався Тетяні Іванівні молодший син лікаря - Жора. Запам'ятала, бо разом гралися на вулиці з іншими дітьми в "хатки". Веселий, життєрадісний хлопчик нічим не відрізнявся від інших, хіба що був краще одягнений.

Чула, як розповідали про Саву Михайловича, про його допомогу партизанам. Вони були у Пехівському лісі. До нашого села вперше прийшли на Меланки 1943 року. Командиром невеликого загону був Микола Мухін. Переказували, що партизани провели багато успішних операцій проти нацистів.

А ще розповідала Тетяна Іванівна про те, як наші визволяли село, а німці примусово переселяли людей за оту річку Нікуди, аби врятувати жінок і дітей.

Бабуся розповідала багато різних історій, а потім сказала, що такі люди, як Сава Михайлович заслуговують на особливу пам'ять.

Очевидець Драчук Ганна, 1928 р. н. (90 років) народилася і проживала в селі Рижанівка, зараз мешкає в селі Стебне, де проживають її діти. Вона згадує: "Осінь 1943 р. Моя мама під час війни працювала в лікарні санітаркою. Пам'ятаю, що одного разу мама несподівано повернулася додому і наказала мені негайно бігти замість неї на роботу.

Коли я прибігла в лікарню, то побачила метушню озброєних німців на території лікарні, але, неважаючи на це, приступила до виконання своїх трудових обов'язків, адже цю роботу виконувала не вперше. Лікарня була заповнена хворими. Коли стемніло, у вікно почали стукати люди і просили відчинити двері. Серед них були ті, яких я знала, але й були чужі і незнайомі.

Вони бігали по палатах і, нарешті, в одній ми побачили тіла двох чоловіків. Понівечені тіла важко було впізнати. Ця страшна картина в пам'яті дотепер, адже мені тоді було лише 15 років. Потім мені стало відомо про те, що то були поліцаї, один з Попівки, а інший - з Рижанівки. Німці погрожували розстріляти 10 жителів села за 2-х поліцаїв.

Потім на моїх очах німці забрали Саву Михай-

ловича і конюха Івана і кудись повезли, а іншою машиною повезли Ольгу Степанівну в Звенигородку, де знаходилася німецька тюрма.

Через кілька днів ми з мамою пішки вирушили до Звенигородки, аби провідати Ольгу. Йшли через Попівку, наштотхнулися на партизан, які ретельно перевірили нашу провізію і відпустили.

Ольгу Степанівну ми бачили через вікно. Вона дуже схудла, змарніла, де й поділася її врода. Вона говорила мало, лише показала нам схрещені руки, чим вказувала на те, що її чекає в неволі.

Славна була сім'я, щедрі, подільчиві, бо часто мені доводилося глядіти Жору. Спершу годували мене, а вже потім я приступала до обов'язків няньки.

Пам'ятаю, як переляканий хлопчик забіг до лікарні і благав, щоб його заховали від німців...

Живу на світі вже 90 років, але майже щодня переповідаю цю страшну історію своїм дітям і онукам. Страшні спогади про війну.

А ще знаю, що у Сави Михайловича був старший син Микола від першого шлюбу. Батько вболівав за навчання сина. Особливо важко Миколі давалася математика. І тут на допомогу прийшов учитель Поштарук Микола Миколайович, який добре володів учительським ремеслом. Переказували, що Микола пішов на фронт і загинув.

Багато людей загинуло під час війни, але ця сім'я - особлива. Скільки пройшло років, а згадую її і з вдячністю, і з болем.

Гуржій Тетяна Терентіївна, жителька села, учитель фізики за професією, нині пенсіонер. Вона повідомляє інформацію, яку одержала від свекра і свекрухи Кирила Тимофійовича і Тетяни Федорівни Гуржіїв.

Пам'ятаю, батьки розповідали про коменданта Рижанівки Гемеля. Він німець, але жорстокості не проявляв. Їздив на бричці, поважний такий чоловік, і стежив за порядком. Жив на території лікарні. А комендатура була через дорогу, де зараз приміщення ветлікарні. У нього було господарство - свині і бички. Була доглядачка господарства і перекладачка Люся. Одного разу Гемель прийшов і попросив яблук у Кирила Тимофійовича, який сам виростив сад і наліт сонцем соковиті червонобокі яблука були особливою спокосою для коменданта. Гемель говорив, що яблука з України він відішле до Німеччини дружині Ельзі, щоб здивувати її. Батько дав йому яблук.

Про Жору (Георгія) також чула спогади. Спочатку його переховували односельчани: Соня Михайлівна, яка працювала лаборантом у лікарні, потім - сім'я Гуржіїв. Одного разу Тетяна Федорівна Гуржій вивісила сушити дитячу білизну, німці помітили, що серед білизни була сорочка, але вона була особлива. Це була сорочка Жори. Так і виявили Жору. Коли прийшли німці він вхопився за своїх рятівників, але німці його забрали і вивезли із села. Ніхто не знає подальшої долі цього хлопчика. Хочеться вірити, що він залишився живим, бо яка ж була провина дитини?

Тетяна Дмитрівна Бондар, родом із села Кучківка, працювала в сім'ї Ювичевичів помічницею. Жила в окремому будинку, який зберігся дотепер. За роботу платили їй гроші, ставилися з повагою, добре харчували, навіть передавали продукти для всієї великої багатодітної родини. Про це розповіла, дев'яносторічна Меланія Петрівна Бондар, що

проживає з донькою у Звенигородці.

Вона повідомила про те, що чула розмови про допомогу лікаря партизанам - передавав ліки і цінну інформацію. Внучка Тетяни Дмитрівни Бондар Світлана, що мешкає в селі Озірна, повідомила, що бабуса їй часто розповідала про цю сім'ю. У сімейному альбомі були фотографії, але, на жаль, вони не збережені.

Спливають роки за роками. Відійшли в минуле події Другої світової війни, а на Сході України знову вирує війна, гинуть люди, боронять свій рідний край тепер уже від іншого жадібного сусіда. Пересохла і зміліла наша річечка Нікуди. Але так хочеться врятувати від забуття імена людей, які були і є прикладом мужності і жертвовності, патріотизму і любові до України.

Так, чех за походженням, Ювичевич Сава Михайлович став героєм-рятівником для юнаків та дівчат, ризикуючи життям, підтримував тісні стосунки з партизанами, поширював листівки і закликав жителів села до боротьби з нацистами. Ціною власного життя і всієї його родини заплатив за велике прагнення до перемоги.

Оці старенькі бабусі і дідусі хочуть, щоб увічнили пам'ять такої людини меморіальною дошкою, яка по праву повинна нагадувати нам про людяність і милосердя, безкорисливість і патріотизм.

Бо немає більшого зла, ніж коли вселяється байдужість, коли черствіють людські душі, а з пам'яті стираються ті миті, які ми не маємо права забути.

Так хочеться вірити в те, що з поверненням пам'яті про мужню людину повернемо і добру славу нашої Рижанівської лікарні.

Зараз також в ній працюють прекрасні фахівці, от тільки можливості в них зовсім інші.

Добре пам'ятає жителька села Мироненко Параска Левківна 1930 р. н. про лікарню до війни і після: приймальне відділення, операційний зал, медичне обладнання і інструментарій, облаштовані затишні палати, пологове відділення, кваліфікований медперсонал, безкоштовне лікування та належне харчування.

А от Григорій Афанасійович Каюк 1929 р. н. пам'ятає фонтанчики на подвір'ї лікарні, але і з квітів і доброго господаря Саву Михайловича. Про нього каже, що лікар любив одягати косоворотку (вишивану сорочку), так її тоді називали, любив прогулюватися алеями, тримаючи за ручку свого малолітнього сина. Інші пам'ятають чуйність і увагу до тих, хто дожив до сьогоднішнього і потребує цієї уваги особливо зараз.

Складається враження, що наша Рижанівська лікарня була своєрідним центром цивілізації, прикладом героїзму.

Звертаюся до всіх односельчан з проханням уточнити, заперечити або спростувати викладену інформацію та висловити думку щодо пропозиції Каюка Григорія Афанасійовича про відкриття незвичайній людині Ювичевичу Саві Михайловичу меморіальної дошки.

Григорій Афанасійович цю ідею виношує з 1991 року. Давайте разом повернемо світлу пам'ять, бо немає пам'яті - немає майбутнього.

Ніна Шаповал вчитель Звенигородської спеціалізованої школи I-III ступенів ім. Тараса Шевченка

Створення Звенигородського повіту

ЗВЕНИГОРОДСЬКА РАЙОННА РАДА ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

20200, Черкаська область, м.Звенигородка, проспект Шевченка, 68;
тел. 2-24-76, факс 2-22-23; E-mail: zvenrada@ukr.net Код ЄДРПОУ 25583623

12.08.2015 №102/01-08

Президенту України
Порошенку П.О.

Голові Верховної Ради України
Гройсману В.Б.

Прем'єр-міністру України
Яценюку А.П.

У зв'язку з підготовкою до проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні, розглянувши та всебічно обговоривши Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, розуміючи важливість процесу реформування місцевого самоврядування та враховуючи перспективу входження України в єдину Європейську спільноту, зважаючи на історичні, економічні, соціальні передумови, керуючись волею громади Звенигородського району, яка є частиною українського народу, котрий відповідно абзацу 1 статті 5 Конституції України є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні, від імені територіальних громад району, сільських голів, депутатів сільських, міської, районної рад засвідчуємо готовність до об'єднання з громадами та звертаємося до Вас з проханням підтримати ініціативу створення Звенигородського повіту на базі Звенигородського району і входження до його складу суміжних населених пунктів та міста Ватутіне.

Вважаємо за необхідне обґрунтувати доцільність такого об'єднання навколо Звенигородського району в ході впровадження адміністративно-територіальної реформи в державі. Враховуючи особливості територіального розміщення населених пунктів та існуючу інфраструктуру, в тому числі транспортну, Звенигородський район займає вигідне, центральне положення та рівновіддалений від навколишніх прилеглих районів. Відстань від Звенигородки до Маньківки складає 66 км., до Корсунь-Шевченківського - 62 км., Городища - 54 км., Шполи - 35 км., Тально - 34 км., Лисянки - 29 км., Катеринополя - 16 км., і до міста Ватутіне - 10 кілометрів. Перша літописна згадка про місто Звенигородку датується 1394 роком. У 1792 році місту було дароване Магдебургське право (одному з перших на теренах сучасної Черкащини). Звенигородський повіт як адміністративно-територіальна одиниця Київської губернії Російської імперії був утворений в 1798 році. Повітовий центр - місто Звенигородка. Повіт на півночі межував з Канівським повітом, на півдні з Херсонською губернією, на заході з Уманським і Таращанським

повітами і Черкаським і Чигиринським на сході. Загальна площа повіту становила 2 649 км². Згідно з переписом населення Російської імперії 1897 року в повіті проживало 274 704 осіб. З них 88,05 % - українці, 9,69 % - євреї, 1,37 % - росіяни. На 1887 рік у повіті було 557 населених пунктів, з яких 7 були містечками. Поділявся на 3 стани і 4 благочинних округа та 17 волостей а саме: місто Звенигородка, Шполянська волость, Катеринопільська волость, Лисянська волость, Боярська волость, Єрківська волость, Ольшанська волость, Виноградська волость, Гусаківська волость, Журжинська волость, Козачанська волость, Мокро-Калигірська волость, Неморозька волость, Пединівська волость, Петриківська волость, Стецівська волость, Тарасівська волость, Чижівська волость. Як сучасну адміністративно-територіальну одиницю район було утворено 12 квітня 1923 року. На той час до його складу входила частина сучасних Лисянського, Катеринопільського, Шполянського та Городищенського районів, а місто Ватутіне до 1992 року було частиною району та будувалося і розвивалося, як єдиний економічний і господарський комплекс в його складі.

Район має зручне, центральне розташування в межах Черкаської області. Відстань до обласного центру по трасі Умань-Черкаси - 110 км., до міста Умані 74 км, відстань до найближчих залізничних станцій: Звенигородка (с. Єрки Катеринопільського району) - 12 км., та Богачеве (м. Ватутіне) - 10 км. Звенигородський район - один з найбільших та населених районів області. Його площа складає 1010 км², що становить майже 5% території Черкаської області. Площа сільськогосподарських угідь становить 72617 га. На Звенигородщині проживає майже 47 тисяч осіб. В районі налічується 40 населених пунктів, у тому числі 1 місто і 39 сільських поселень, які підпорядковуються 1 міській і 27 сільським радам. Надра району мають широкий спектр корисних копалин, серед яких основне місце займають паливні та будівельні матеріали. У районі є запаси бурого вугілля, бентонітових глин, каоліну, будівельних пісків, будівельного каменю та джерела радонових вод, на базі яких побудовано санаторій "Радон". Мінеральні

води санаторію "Радон" мають цілющі властивості завдяки природному вмісту радону, сірководню та бромі і привіняються до якості вод курорту світового значення "Цхалтубо" (Грузія), санаторію "Хмільники" (Вінницька обл., Україна) та можуть бути використані для лікування захворювань опорно-рухового апарату, периферійної нервової системи. До м.Звенигородки прокладені під'їзні колії та розміщена товарна станція "Шевченків край", відновлена та працює гідроелектростанція на річці Гнилий Тікич. Серед найбільших промислових підприємств слід відзначити "Звенигородський сиробобний комбінат", що входить до складу всесвітньо відомого французького виробника твердих сирів Bongrain Group та один з найбільших в Україні у своєму сегменті завод глибокої заморозки фруктів та ягід ООО Сіріус - Агро. Ці підприємства потребують значної сировинної бази для своєї діяльності, що в свою чергу сприяє розвитку молочного товаровиробництва та вирощування фруктів і ягід як в індивідуальних господарствах так і на промисловій основі. На Звенигородщині, в одному з небагатьох навколишніх районів, збережено та діє комунальне підприємство районної ради дитячий лікувально-оздоровчий центр "Звенигора", який може приймати тільки впродовж літнього оздоровчого сезону до 950 дітей на відпочинок. В районі також працюють: гірськолижний комплекс у селі Водяники, будинок-інтернат для інвалідів обласного значення, загальноосвітня школа-інтернат 1-2 ступенів-спортивний ліцей. А також унікальна на теренах Черкаської області спеціалізована загальноосвітня школа-інтернат з поглибленим вивченням предметів гуманітарно-естетичного профілю у селі Шевченковому, де навчаються діти зі всієї України. Одним з основних критеріїв для надання повноцінних і доступних послуг є наявність великої лікарні, яка спроможна обслуговувати населення території об'єднаного регіону та знаходитися на однаковій відстані до найвіддаленішого його населеного пункту. В цьому сенсі особливе місце в системі надання високоякісних та доступних медичних послуг займає Звенигородська центральна районна лікарня, загальною площею 25000м². Заклад є багатопрофільним, в ньому функціонує 252 ліжок, налічується 14 відділень, частина з яких надають послуги на міжрайонному рівні, зокрема акушерсько-гінекологічне, патології новонароджених та відділення гемодіалізу Черкаської обласної лікарні. У 2014 році система теплозабезпечення медичного закладу переведена на альтернативні джерела, що дало значний економічний ефект та економію бюджетних коштів. На базі центральної районної лікарні в рамках проведення реформування вторинного рівня медичної допомоги є цілковита можливість створення госпітального округу. Звенигородський район має надзвичайно важливе історико-культурне значення для всієї України. Тут народився славетний геній України Т. Г. Шевченко. На території трьох сіл пов'язаних з ім'ям Кобзаря розташований Національний заповідник "Батьківщина Тараса Шевчен-

ка". Щорічно сюди приїждять тисячі гостей зі всієї держави та закордоння. Тож саме Тарас Шевченко може стати тим об'єднавчим фактором, який дасть змогу згуртуватися як Звенигородському повітові так і нації в цілому.

В районі працює низка структур та установ, діяльність яких поширюється на територію прилеглих районів, а саме: міжрайонні суд та прокуратура, управління Служби безпеки України, податкова інспекція, міжрайонна Державна фінансова інспекція, військовий комісаріат, станція швидкої медичної допомоги, Звенигородський держлісгосп та інші. І найголовнішим чинником є те, що Звенигородський район має збалансований, та найбільший за власними надходженнями та об'ємом місцевий бюджет.

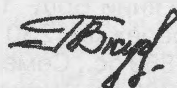
В результаті такого об'єднання утвориться адміністративна одиниця (Звенигородський повіт) загальною площею майже 7,1 тис. км² (33,9% площі Черкаської області), населенням 305,2 осіб (24,4%), та зведеним бюджетом у сумі близько 1,5 млрд. грн., що складає більше третини відповідного обласного бюджету за 2014 рік.

Виходячи з того, що об'єднання ресурсів та можливостей громад відкриє нові перспективи для спільного розвитку, враховуючи інтереси як окремих мешканців так і об'єднань, Звенигородська районна рада готова до діалогу та пошуку оптимальних умов спільного розвитку територій. При цьому домінуючими повинні стати інтереси мешканців, що базуються на економічній, культурній, історичній спільності громад, географічному розміщенні, а ключовими принципами - зручність і доступність для звичайного жителя до інфраструктури та перспектива розвитку регіону.

Керуючись вищевикладеним, Звенигородська районна рада ініціювала налагодження співпраці представників Звенигородського, Корсунь-Шевченківського, Шполянського, Тальнівського, Городищенського, Катеринопільського, Маньківського, Лисянського районів та міста Ватутіне щодо обговорення та вироблення пропозицій стосовно створення в їх межах єдиного територіального об'єднання-Звенигородського повіту.

Переконані, що в результаті успішного об'єднання та створення Звенигородського повіту ми отримаємо серйозні перспективи та можливості розвивати наші території, як в економічному, культурному так і в соціальному напрямках. Саме це є запорукою переходу місцевого самоврядування на якісно новий рівень та підґрунтям для успішного розвитку держави в цілому. Враховуючи вище викладене з метою утворення Звенигородського повіту як адміністративно-територіальної одиниці в межах Черкаської області, сприяння соціально-економічному розвитку територій просимо Вас підтримати ініціативу, думку і побажання громад, та врахувати їх при проведенні адміністративно-територіальної реформи в державі.

Голова Звенигородської районної ради

В.П. Кучер

Історія Звенигородського повіту

Володимир КУЧЕР

Звенигородський повіт було утворено в січні 1798 року. На той час до складу Київської губернії входило 12 повітів (Бердичевський, Васильківський, Звенигородський, Канівський, Київський, Липовецький, Радомисльський, Сквирський, Таращанський, Уманський, Черкаський, Чигиринський).

Спочатку площа Звенигородського повіту була 3 162 км². До його складу входила 31 волость: (Антонівська, Босівська, Боярська, Бужанська, Васильківська, Вільшанська, Вільховецька, Виноградська, Воронівська, Дамуківська, Журжинецька, Кирилівська, Кобринська, Козачанська, Кримчанська, Лисянська, Лозоватська, Маринська, Мокро-Калигірська, Неморожена, Окнянська, Пединівська, Рижанівська, Степівська, Ступичанська, Сухо-Калигірська, Теремківська, Толчанська, Чижівська, Шестеринська, Шполянська) Во?лость це найнижча адміністративно-територіальна одиниця, підрозділ повіту до складу якого входило від 5 до 15 сіл.

В 1895 рік кількість волостей в Звенигородському повіті зменшилася до 22. А вже в 1900 році їх залишилося лише 17

Гусаківська волость-16225 осіб (Гусакове-2272 ос., Гуляйки-1018 ос., Залісське-2529 ос., Кобринове-2621 ос., Вільховець-5378 ос., Росохватка-2407 ос.)

Козачанська волость-15501 осіб (Зелена Дуброва-2010 ос., Княжа-2622 ос., Козацьке-4424 ос., Лозоватка-2344 ос., Павлівка-444 ос., Топильно-3398 ос.)

Неморожська волость-11932 особи (Олександрівка-244 ос., Водяники-2633 ос., Мизинівка-1106 ос., Мурзинці-786 ос., емороз-1974 ос., Озірна-1839 ос., Попівка-2212 ос., Стара Буда-1089 ос.)

Пединівська волость-14630 осіб (Будище-1606 ос., Верещаки-888 ос., Гнилець-1251 ос., Журавка-2121 ос., Майдавка-1264., Моринці-4056 ос., Пединівка-2219 ос., Сегединці-1225 ос.)

Стецівська волость-11742 особи (Іскрине-1613 ос., Каміноватка-442 ос., Капустино-2022 ос., Кисилівка-458 ос., Вікнино-1253 ос., Рушківка-544 ос., Скотарево-1040 ос., Стецівка-2946 ос., Чичиркозівка-1424 ос.)

Тарасівська волость-12594 особи (Боровикове-429 ос., Гудзівка-1125 ос., Кирилівка (Шевченкове)-5015 ос., Михайлівка-1017 ос., Тарасівка-4044 ос., Хлипнівка-858 ос.)

Чижівська волость-3566 осіб (Кобиляки-1301 ос., Кучківка-555 ос., Павлівка-506 ос., Рижанівка-4814 ос., Чемериське-1586 ос., Чижівка-2343 ос., Яблунівка-2361 ос.)

Боярська волость-14057 осіб (Боярка-2996 ос., Бродок-441 ос., Дашуківка-1255 ос., Довга Гребля-572 ос., Кам'яний Брід-1395 ос., Писарівка-1188 ос., Побеежка-1230 ос., Погібляк-1000 ос., Порадівка-869 ос., Семенівка Рідкодуб-1115 ос., Франківка-792 ос., Щененівка-1204 ос.)

Виноградська волость-15915 осіб (Виноград-3792 ос., Босівка-2600 ос., Воти́лівка-2191 ос., Павлівка-1884 ос., Ріпки-2002 ос., Товсті Роги-989 ос., Шубині Стави-2337 ос.)

Єрківська волость-13572 особи (Єрки-2807 ос., Богачівка-2184 ос., Залізничка-1082 ос., Скаліватка-1224 ос., Стебне-2160 ос., Юрківка-3932 ос.)

Екатеринопільська волость-18718 осіб (Вербівець-1953 ос., Гуляйполе-1696 ос., Екатернопіль-5772 ос., Кайтанівка-1005 ос., Колодисте-2329 ос., Любомірка-520 ос., Новоселиця-3014 ос., Радчиха-718 ос., Романівка-423 ос., Шостаківка-1283 ос.)

Журжинська волость-12088 осіб (Буда Журжинсьув-258 ос., Гута Журжинська-540 ос., Журжинці-3254 ос., Почапенці-1923 ос., Хиженці-2126 ос., Шестеринці-1656 ос., Щербачинці-2271 ос.,

Лисянська волость-16076 осіб (Будище-988., Бужанка-979 ос., Ганжалівка-651 ос., Дубравка-1015 ос., Жаб'янка-1267 ос., Лисянка-7285 ос., Монастирок-601 ос., Орли-301 ос., Смільчинці-1539 ос.)

Мокро-Калигірська волость-Антонівка-1062 ос., Вітязева-295 ос., Єлизаветка-920 ос., Каву́нівка-609 ос., Коротино-609 ос., Мокра-Калигір-ка-3263 ос., Соболівка-2451 ос., Ступичне-1760 ос., Сухо-Калигірка-1146 ос., Товмач-2185 ос., Ярославка-934 ос., Ярошівка-1147 ос.)

Вільшанська волость-16573 особи (Вербі́вка-2573 ос., Воронівка-2815 ос., Вільшана-6431 ос., Петрики-998 ос., Товста-3165 ос.)

Петриківська волость-16647 осіб (Бродецьке-1425 ос., Гончариха-1150 ос., Кобилянка-294 ос., Червоний Брід-178 ос., Лисяча Балка-1357 ос., Лоташево-1785 ос., Пальчик-1885 ос., Петриківка-2311 ос., Потоки-395 ос., Ромейківка-727 ос., Соколівка-165 ос., Петрівка-201., Стойківка-847 ос., Ямпіль-1497 ос.)

Шполянська волость-23670 осіб (Васильків-2786 ос., Водяне-1741 ос., Кримки-1623 ос., Мар'янівка-1524 ос., Сигна́ївка-2717 ос., Терешки-1956 ос., Устінівка-788 ос., Ховковка-402 ос., Шпола-10133 ос.)

По перепису 1897 року населення повіту складало 274 704 жителів, в тому числі в місті Звенигородка - 16 923 жителів.

" **українці** - 241 865 осіб (88,0 %),

" **євреї** - 26 614 осіб (9,7 %),

" **росіяни** - 3768 осіб (1,4 %).

До складу Звенигородського повіту входило 7 містечок, 98 сіл, 39 селищ, 29 хуторів, 13 ферм, 8 урочищ, 1 лісництво, 1 бурякоцукровий завод, 1 залізнична станція, 2 залізничні казарми та 7 залізничних будок - всього з 206 населених пунктів.

Після жовтневого перевороту 1917 року кількість волостей в Звенигородському повіті зменшилася до 12 (Вільшанська, Вільховецька, Виноградська, Козачанська, Королівська(Тарасівська), Лисянська, Рижанівська, Стецівська, Мокро-Калигірська, Петриківська, Екатернопільська, Шполянська).

В період 20-х років більшовики почали здійснювати ряд адміністративно-територіальних реформ в результаті яких спочатку замість волостей почали створюватися сільські ради потім було ліквідовано повіті їх замінили районами а згодом і губернії на зміну їм утворювалися області.

Так 12 квітня 1923 року друга сесія ВУЦВК прийняла постанову "Про новий адміністративно-територіальний поділ України", згідно з якою було запроваджено новий устрій за (схемою: губернія-округа-район-сільрада). Саме 12 квітня 1923 року було утворено Звенигородський район який з 1925 року входив до складу Уманського округу Київської губернії.

В 1926 році площа Звенигородського району становила 369,4 км². населення району складало 53101 житель. До складу району входило 16 сільських рад які включали в себе 45 сіл.

Згідно з постановами ЦВК і РНК СРСР від 23 липня 1930 року "Про ліквідацію округ" і ВУЦВК та Раднарком УРСР від 2 вересня 1930 року "Про ліквідацію округ і перехід на двоступеневу систему управління" з 15 вересня 1930 року округи в Україні скасовувалися. Звенигородський район як 483 інші райони УРСР став безпосередньо республіканського підпорядкування.

27 лютого 1932 року відповідно до Постанови позачергової IV сесії ВУЦВК XII скликання в УРСР створюється нова адміністративно-територіальна одиниця область. Звенигородський район входить до складу Київської області.

Станом на 1947 р. до Звенигородського району входило 1 міська рада та 27 сільських рад які об'єднували 29 населених пунктів.

ЗВЕНИГОРОДСЬКА міська Рада м Звенигородка, хутір Червона.

БАГАЧІВСЬКА сільська Рада с. Багачівка,
МИЗИНІВСЬКА сільська Рада с. Мизинівка,
СКАЛИВАТСЬКА сільська Рада с. Скаливатка,
МИХАЙЛІВСЬКА сільська Рада с. Михайлівка,
СТАРОБУДСЬКА сільська Рада с. Стара Буда,
хутір Олександрівка,

ВІЛЬХОВЕЦЬКА сільська Рада с. Вільховець,
МУРЗИНЕЦЬКА сільська Рада с. Мурзинці,
СТЕБНЕНСЬКА сільська Рада с. Стебне,
ВОДЯНИЦЬКА сільська Рада с. Водяники,
НЕМОРОЗЬКА сільська Рада с. Неморож,
СТЕЦІВСЬКА сільська Рада с. Стецівка,
ГУДЗІВСЬКА сільська Рада с. Гудзівка,
НОВО-УКРАЇНСЬКА сільська Рада с. Ново-Українка,

ТАРАСІВСЬКА сільська Рада с. Тарасівка,
ГУСАКІВСЬКА сільська Рада с. Гусакове,
ОЗІРНЯНСЬКА сільська Рада с. Озірна,
ХЛИПНІВСЬКА сільська Рада с. Хлипнівка,
КНЯЖИЦЬКА сільська Рада с. Княжа,
ПАВЛІВСЬКА сільська Рада с. Павлівка,
ЧИЖІВСЬКА сільська Рада с. Чижівка,
КОБИЛЯЦЬКА сільська Рада с. Кобиляки,
КОЗАЦЬКА сільська Рада с. Козацьке,
МАЙДАНІВСЬКА сільська Рада с. Майданівка,
ПОПІВСЬКА сільська Рада с. Попівка,
РИЖАНІВСЬКА сільська Рада с. Рижанівка,

ЧИЧИРКОЗІВСЬКА сільська Рада с. Чичиркозівка,
ЮРКІВСЬКА сільська Рада с. Юрківка, с-ще Шахта.

7 січня 1954 року відповідно до Указу Президії Верховної Ради УРСР було утворено Черкаську область і Звенигородський район ввійшов до її складу.

У 1962-1963 рр. з ініціативи М. Хрущова було проведено реорганізацію радянських органів за виробничим принципом. Райони було укрупнено, як правило, до розмірів території виробничих колгоспно-радгоспних управлінь (запроваджених ще у 1961 р.).

30 грудня 1962 року Звенигородський район став існувати в такому складі: місто Звенигородка, селище міського типу Єрки, сільські ради Звенигородського і Лисянського районів та Вербівської і Вільшанської сільських рад - Городищенського району всього 84 населених пункти.

Відставка М. Хрущова в листопаді 1964 р. викликала нові зміни адміністративного устрою. Звенигородський район було розукрупнено.

В 1973 р. Звенигородський район мав у своєму складі 2 міські, 1 селищну та 23 сільські ради які об'єднували 39 населених пунктів. А саме:

Звенигородська міська Рада м. Звенигородка
с. Стебне,

Ватутінська міська Рада м. Ватутіне,
Юрківська селищна Рада смт. Юрківка с. Скаліватка,

Багачівська сільська Рада с. Багачівка с. Михайлівка с. Павлівка,

Боровиківська сільська Рада с. Боровикове с. Юркове,

Будищенська сільська Рада с. Будище,
Вільховецька сільська Рада с. Вільховець,
Водяницька сільська Рада с. Водяники,
Гудзівська сільська Рада с. Гудзівка,
Гусаківська сільська Рада с. Гусакове,
Книжицька сільська Рада с. Княжа,
Козацька сільська Рада с. Козацьке,
Мизинівська сільська Рада с. Мизинівка,
с. Олександрівка с. Стара Буда,

Моринська сільська Рада с. Моринці с. Гнилець,

Неморозька сільська Рада с. Неморож с. Мурзинці,

Озірнянська сільська Рада с. Озірна,
Пединівська сільська Рада с. Пединівка с-ще Шампанія,

Попівська сільська Рада с. Попівка,
Рижанівська сільська Рада с. Рижанівка с. Кобиляки,

Ризинська сільська Рада с. Ризине, с. Барвінок, с. Чемериське,

Стецівська сільська Рада с. Стецівка,
Тарасівська сільська Рада с. Тарасівка,

Хлипнівська сільська Рада с. Хлипнівка, с. Майданівка,

Чижівська сільська Рада с. Чижівка,
Чичиркозівська сільська Рада с. Чичиркозівка,

Шевченківська сільська Рада с. Шевченкове
с. Демкове, с-ще Кононове-Івасів.

Звенигородський повіт

Звенигородка — у. г. Киевской губ., при р. Гниломъ Тикичѣ. Названіе города объясняютъ тѣмъ, что прежде оная находилась на высокой горѣ, въ 7 верстахъ отъ теперешняго ея мѣстоположенія; тамъ стояли замокъ съ колокольнею, съ которой звонили въ случаѣ появленія непріятелей. З. замокъ былъ разрушенъ татарами и возобновленъ въ 1545 г. З. стала уѣздныхъ гор. въ 1796 г. Жит. 18127. Правосл. 6872, раскольниковъ 151, римско-католиковъ 194, евреевъ 6272 и т. д. Дворянъ 1010, духовныхъ 36, купцовъ 104, мѣщанъ 10347. и т. д. Городскихъ расходовъ 37678 руб., въ томъ числѣ на содержаніе город. управленія 8063 р., на народное образованіе 1166 р., на благотворительную часть 680 р., на врачебную 360 р. Фабрикъ и заводовъ 7 (мельн. 2, винокуренно-дрожжевой зав. 1, пиво-медоваренныхъ 2 и кирпичныхъ 2). Торговля незначительна. Больница, мужское и женское 2-хъ классныхъ училища, бібліотека, типографія, книжная лавка, еврейская богадельня.

З. уездъ занимаетъ, по статистическимъ изслѣдованіямъ министерства внутреннихъ дѣлъ, 289331 дес. Поверхность у. полнистая. Высшія точки при с. Рѣши 799 ф. и при с. Федюковѣ 788 ф. Почва у. черноземная, но въ сѣверной части попадаетъ песокъ, смѣшанный мѣстами съ черноземомъ. Въ у. находится гранитныя каменоломни при с. Вороновѣ и Васильковѣ. Въ 1890 г. добыто гранита 263 кв. саж. При с. Кагановкѣ добывается жерновой песчаникъ. Бѣлая глина попадаетъ по всему у. и идетъ для окраски крестьянскихъ домовъ. Лучшая глина около с. Юрковки и Новоселицы. Каменный уголь добывается въ с. Екатеринополь; въ 1890 г. его добыто 693300 пд. Главная р. у. Гнилой Тикичъ, съ притоками Поповка, Шпола и Россоховатка. По изслѣдованію 1880 г., всѣхъ лѣсовъ было у владѣльцевъ 24901 дес., у крестьянъ 220 дес. Всѣхъ жителей въ у. 236260. Православныхъ 213652, евреевъ 17797, рим.-католиковъ 1010. Крестьянъ 194306, дворянъ 798, духовныхъ 1431, купцовъ 159, мѣщанъ 16871, военного званія 18312. Всѣхъ населенныхъ мѣстъ (1887) 557. У крестьянъ въ 219 селеніяхъ было 24926

дворовъ, съ 27256 жилищными строеніями. Жители занимаются, главнымъ образомъ, хлебопашествомъ. Въ 1881 г. 73 дворянина имѣли 113946 дес. земли, 3 купца 757 дес.; у трехъ владѣльцевъ было 42941 дес., свыше 1 т. дес. было у 27 влад., отъ 500—1000 д. у—16. Крестьянамъ въ 1878 г. принадлежало 146706 д. надѣльной земли. У частныхъ владѣльцевъ было пахатной земли 86073 дес., огородной 3387 дес., луговъ 5617 дес., выгоновъ 1474 дес. У крестьянъ было пахатныхъ земель 113498 дес., огородной 20299 дес., луговой 5097 дес., выгоновъ 3667 дес. Въ 1881 г. было подъ рожью 24829 дес., подъ ячменемъ 12702 дес., подъ гречихою 6692 дес., подъ овсомъ 18110 дес., подъ просомъ 12894 десятины. Въ послѣднее время въ у. развился посѣвъ свекловича. Въ 1885 г. подъ свекловичными плантаціями было 6790 дес., и собрано съ нихъ свекловича 814298 берковц. Урожай на нѣкоторыхъ плантаціяхъ доходилъ до 175 бер. съ дес. Въ у. 6 сахарныхъ заводовъ, съ оборотомъ 2772280 р. Подъ рапсомъ у владѣльцевъ было 1238 дес. Большихъ садовъ въ у. немного. Промышленный характеръ въ 1885 г. имѣли 4 села, величиною отъ 5 до 8 дес. Въ 1892 г. было лошадей у помѣщиковъ 7379, у крестьянъ 16356, у горожанъ 704. Въ у. 2 конскихъ завода. Рогатого скота 34907 гол., свиней 30520, овецъ простыхъ 86021 шт., козъ 1016. Въ 1884 г. торгующихъ было 1236 чел., арендующихъ земли 267, ремесленниковъ 1566, занимающихся пищевой торговлей 343, извозчиковъ, поденщиковъ и чернорабочихъ 10704. занимающихся умственнымъ трудомъ 815. 3 дрожжевыхъ, винокуренныхъ и подочныхъ зав., съ оборотомъ въ 1525330 р., 1 кирпично-изразцовый, 1 механический и т. д. Одно двухклассное училище и 9 одноклассныхъ, не считая церковно-приходскихъ школъ и школъ грамотности. Больницы были въ 2 селахъ, при 4 сахарныхъ зав. и 3 экономіяхъ, а пріемные покои—еще въ 4 мѣстахъ. У. дѣлится на 3 стана и 4 благочинныхъ округа. Въ у. 7 мѣстечекъ, въ которыхъ есть мѣщанскія управы. Много кургановъ, городищъ, валовъ и другихъ памятниковъ старины.

А. О. С.

*Vivos voco,
mortuos plango,
fulgura frango.*

*Живих кличу,
мертвих оплакую,
блискавки ламаю.*

Напис на дзвоні

*Немає людини,
щоб була б як острів,
сама по собі,
Кожна людина —
грудка землі,
часточка суходолу;*

*І якщо море змис
хоч би скалку материка,
поменшає Європа.*

*І те саме буде,
якщо змис
мис або оселю
друга твого,
а чи твою власну,*

*Від смерті кожної людини
малію і я,
бо я єдиний
з усім людством;*

*Тому ніколи не питай,
по кому б'є дзвін —
він по тобі.*

Джон Донн, англ. поет
кінця 16-початку 17 ст.

СЛАВЕНЬ ЗВЕНИГОРОДЩИНИ

Затверджений рішенням
Звенигородської районної ради
від 29 січня 2016 року № 4-17

Слова Михайла Солончука
Музика Григорія Капелюшного

Урочисто Темп 70

Soprano
Alto
Tenor
Bass
Piano

СЛАВЛЯТИ КВІТУ РУСІ, ПОКЛИК СВОБОДИ ВОЛЯ НЕЗГАСНА, -
ВІЛЬНЕ КОЗАЦТВО ТУТ СТАЛО НА СІЧ.

Земле Тарасова, сонячно-красна,
Велич і слава із квіту Русі,
Поклик свободи і воля незгасна, -
Вільне козацтво тут стало на січ.

Приспів:

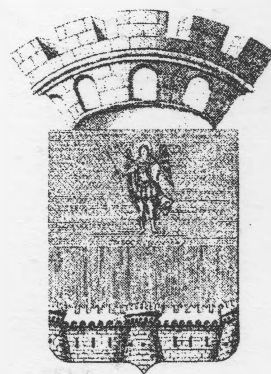
Звенигородщино, дзвінкі твої літа,
Шевченкова вишнева біла вись.
Звенигородщино, - навіки нам свята, -
Усі шляхи в Керелівку зійшлися.

Кличе Звенигора дзвоном соборним
Рід український в гостинний наш дім,
Гомін століть із валів оборонних
Мужністю повнить серця молоді.

Приспів:

Кошиця пісня гуртує нас, браття,
Кримського слово єднає віки,
І Чорноволове світле завзяття, -
Стелить в майбутнє ясні рушники.

Приспів.

Звенигородка 2018